Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

CHARLOTTE MUNCK

ET LIVSBILLEDE

AF

MARGRETHE KOCH
f. SCHIØLER

G. E. C. GADS FORLAG · KØBENHAVN 1941

CHARLOTTE MUNCK

CHARLOTTE MUNCK

ET LIVSBILLEDE

AF

MARGRETHE KOCH

f. SCHIØLER

G. E. C. GADS FORLAG · KØBENHAVN
1941

Danske Sygeplejersker tilegnet.

NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKIÆR), KØBENHAVN.

INDHOLD

	Side
Forord	7
Barndom og Ungdom	9
Sygepleje	17
The Presbyterian Hospital	21
Hjemme	63
Bispebjerg Hospital	73
Organisationsarbejde	84
Sidste Dage	104

FORORD

Jeg vil gerne her takke Charlotte Muncks Søstre for den Hjælp, de har ydet mig ved at stille Breve, Billeder og deres Minder om Søsteren til min Raadighed.

Jeg skylder ogsaa Frøken V. Jessen, Dansk Sygeplejeraads Sekretær gennem de mange Aar, en varm Tak for værdifulde Oplysninger, som kun hun var i Stand til at give mig.

Januar 1941.

M. KOCH.

BARNDOM OG UNGDOM

Charlotte Muncks Forældre, Pastor Vilhelm Munck og hans Hustru Marie Fabricius, Datter af Forpagter Fabricius paa Basnæs, begyndte deres Ægteskab i Flensborg, hvor han først var Adjunkt ved Flensborg Latin- og Realskole. I 1862 udnævntes Pastor Munck til ordineret Kateket ved den frie danske Menighed og Førstelærer ved den danske Borgerskole i Flensborg. Det var lykkelige Aar, men saa kom Krigen i 1864 og den danske Præst fik fuldt op at gøre. Alle nogenlunde brugelige offentlige Lokaler i Byen blev omdannet til Lazaretter, og de saarede Soldater strømmede ind. Her var Brug baade for aandelig og praktisk Hjælp og Pastor Munck holdt sig ikke tilbage.

Men Forholdene blev for uholdbare under det tyske Regimente, og den 12. September forlod Familien, som nu var forøget med en Søn, Flensborg og drog til København.

Snart efter blev Pastor Munck Kateket ved Frelsers Kirke paa Christianshavn. Her mødte han en Fattigdom saa overvældende og trøstesløs, at man ved at læse hans Erindringer*), forstaar, at disse Oplevelser kom til at sætte sit Præg paa hele hans senere Liv og Virke.

Han skriver om disse Forhold: »Alt hvad der nu findes af Dæmninger mod Fattigdommen: Sygekasser,

*) Fængselspræsten, Pastor Vilhelm Muncks Optegnelser. Udg. af Julius Clausen og P. Fr. Rist. Gyldendal 1922.

Alderdomshjem, Ulykkesforsikring for Arbejdere o. s. v. var ubekendte Ting. Arbejdslønnen var ofte urimelig lav, en Kvindes Arbejde paa en Fabrik en hel Uge igennem betaltes hyppigt med halvfjerde Krone. Hver Vinter bragte Arbejdsløshed; om Sommeren blev Arbejdslønnen sædvanlig udbetalt paa Værtshusene, hvad kun Værtshusholderen var tjent med. Kort sagt, det saa ud, som om Christianshavn var hjemfalden til stedse voksende Fattigdom og alle de Onder, som følger den«.

Pastor Munck gik med Liv og Sjæl op i Arbejdet for at ændre denne sørgelige Tilstand. Det blev en Tid rig paa Sorger og Skuffelser, men ogsaa paa Glæder og Opmuntringer, og Præstefolkene tog det altsammen med godt Mod og stor Forstaaelse for deres Medmennesker.

Senere da Præsteembedet ved Straffeanstalten paa Christianshavn blev ledigt, søgte Pastor Munck det og blev i 6 Aar en dybt interesseret og omsorgsfuld Præst for Fangerne. Han kalder selv disse Aar for de lykkeligste i hans lange Præstegerning.

I Aaret 1875 kaldtes Pastor Munck til Præst for Herlufsholm og Familien flyttede ind i Lille Næstved Præstegaard, som blev dens Hjem til 1906. Her begyndte hans Arbejde for Sygekassesagen, som han fuldstændig reorganiserede og som Formand for »De forenede sjællandske Sygekasser« faktisk ledede paa en Maade, som vandt Medlemmernes fulde Tillid og bragte ham Anerkendelse fra alle Sider.

Her i Lille Næstved Præstegaard fødtes Charlotte Munck i Sommeren 1876 som den yngste af 7 Søskende*).

*) 1) Provst Ferdinand Munck, 2) Grosserer Vilh. Munck, 3) Fængselspræst Johs. Munck, død som Forstander for Møltrup Optagelseshjem, 4) Christiane, g. m. afdøde Departementschef Waage, 5) Marie Munck, Formand f. Foren. t. Opf. af smaa Kirker, 6) Karen, g. m. Provst Johs. Nordentoft.

»Hun var«, siger hendes ældste Søster, »en køn og kraftig lille Pige og havde i 2—3 Aars Alderen yndige brune Krøller. Men efter Mors Mening skulde Pigebørn kortklippes til deres 7. Aar, og jeg kan endnu se Lotte siddende paa et Bord hjemme i Spisestuen, mens en Frisør klippede Krøllerne af. Manden tar alle mine »Tøller«, udbrød hun tilsidst. Hun var en rolig og forstandig lille Pige, kvik og fornøjelig, og der var ikke meget Vrøvl ved hende. Hun vilde dog nok have sin Part af Livets Goder. Vi blev opdraget meget nøjsomt; bl. a. fik vi aldrig mere end et Stykke Franskbrød til Frokost. Men Lotte hittede tidligt paa, naar hun kunde se sit Snit dertil, at gaa hen til Mormor, som boede hos os, og bede om et Stykke til, — som Regel fik hun det ogsaa, hvad vi henne ved det lille Bord var misfornøjede med.

Samme Mormor var en stærk Personlighed og streng i sine Fordringer til sig selv og andre. Hun holdt ikke af udenoms Snak og brød os af med et: »ingen Undskyldninger! det er det samme som en halv Løgn«. Det var ikke opmuntrende saaledes brutalt at blive afbrudt i en eller anden lille Forsvarstale, men Sætningen maa have gjort Indtryk i en tidlig Alder ogsaa paa Charlotte, for jeg husker, at jeg en Dag kom ind i Børnekamret, hvor hun havde stillet sine Dukker i Rundkreds paa Stolene, og idet jeg gik gennem Stuen, saa jeg hende løfte Fingeren truende mod en Dukke og sige: »innen Undstylninner!«

Søsteren fortsætter: »Vort Barndomshjem og Livet i Præstegaarden staar i straalende Glans for alle os Søskende. De ydre Kaar var ideelle; den dejlige Have, de mange Stuer, saa man kunde have Selskab eller finde en stille Krog efter Behag, de rolige, daglige Forhold. Og saa over det Hele: Fars og Mors kærlige, ligesindede Væsen.

Charlotte fik som sine Søstre Undervisning hjemme af to Lærerinder, Døtre af Fysikus Knudsen i Næstved. De kom hver Dag ned i Præstegaarden og underviste i de forskellige Fag. Undervisningen var grundig, samvittighedsfuld og almendannende og gav os et solidt Grundlag at bygge videre paa senere i Livet.«

Da Charlotte var 12 Aar gammel, kom en Dag Fabrikant Brandt, som blev hendes gode »Onkel Vilhelm«, hendes trofaste Ven og Støtte for Livet, paa Besøg i Præstegaarden. Hans Hustru, Tagea Brandt, f. Rovsing, var Fru Muncks Veninde, og hun havde fortalt sin Mand om de søde smaa Piger i Præstegaarden og da særlig om »lille dejlige Charlotte«. Efter kun 7 Maaneders Ægteskab var Fru Brandt død, og nu, en Stund efter, opsøgte hendes Mand den Familie, som hun holdt saa meget af. Han sluttede et varmt Venskab med Pastor Muncks og øvede gennem dem en vidtstrakt Velgørenhed mod Fattige og Folk, der — som Pastor Munck udtrykte det — gerne vilde hjælpes til en Fremtid. Fabrikant Brandt kunde vel neppe heller have fundet en mere kyndig og erfaren Mellemmand.

Det var et lykkeligt og harmonisk Hjem, Charlotte voksede op i; mens hun var Barn, boede der næsten til Stadighed gamle Slægtninge i Præstegaarden. For de ældre Søskende, som begyndte at faa deres egne Meninger, kunde det nok undertiden skabe Vanskeligheder. Men en af dem har sagt, at de havde nu ikke ondt af at skulle tage Hensyn — ja, meget Hensyn — til de ældre. Dog glæder hun sig over, at Charlotte aldrig kom til at føle noget Besvær i saa Henseende. Hun kunde udvikle sig frit og lykkeligt, udtale sig om, hvad der rørte sig i hende og blive bremset og faa over Næbbet af rette Vedkommende. Stærk, sund og harmo-

nisk til Sjæl og Legeme voksede hun op, med et fromt og kærligt Sindelag, men ogsaa med en betydelig Selvfølelse. Hun havde en god og klar Forstand, saa hun med stor Lethed tilegnede sig sine Skolekundskaber, navnlig de fremmede Sprog. Tillige var hun praktisk dygtig — der sad et Par flinke Hænder paa hende.

Fru Marie Munck var en mild, men bestemt og klog Husmoder for den store Præstegaard, og hendes 4 Døtre lærte tidlig ikke at ligge paa den lade Side i Hjemmet. Hun og hendes Mand var begge i høj Grad, hvad man i vore Dage kalder socialt interesserede, og Aarene paa Christianshavn havde udvidet og uddybet deres Menneskekærlighed. Selv vilde de vist have sagt — hvis de overhovedet nogensinde drøftede den Sag —: Vi har et godt Hjem, rigelig Plads; lad os aabne det for Mennesker, der trænger til Hjælp. Man traf derfor altid mange forskellige Slags Gæster i Hjemmet.

Paavirkede af denne Aand begyndte Døtrene allerede i deres unge Aar at tage Del i Faderens Arbejde i Sognet ved at besøge og hjælpe gamle, fattige og syge Mennesker. Frejdige og fulde af Humør var de alle, og sikkert har de med Forstaaelse og kærligt Sindelag været til Trøst og Opmuntring for mange svage Gamle i Herlufsholm Sogn. Charlotte havde en medfødt Interesse for og Kærlighed til Mennesker, og den udvikledes stærkt gennem Livet i Hjemmet. Hun var af Naturen nøjsom anlagt — ret puritansk — hun brød sig ikke meget om fine Klæder eller fin Mad, men hun skulde meget have sig frabedt, at dette henregnedes til »Dyd« eller »Offer« fra hendes Side. Hun var ikke kunstnerisk begavet, men havde Sans for alt smukt og godt, og denne Sans udvikledes stærkt ved alt, hvad hun saa og oplevede paa sine Rejser i fremmede Lande. Hun fik tidlig en lille »Elev« — en aandssvag Dreng fra Sognet — Kristen — og hun tog sig med stor Venlighed og Taalmodighed af

ham. Aarene lige efter sin Konfirmation tilbragte hun hjemme, gjorde sig nyttig paa forskellig Vis og nød forøvrigt Livet med unge Veninder og Venner uden at lægge Planer for sin Fremtid. Senere kom hun til Charlottendal hos sine Slægtninge for at lære Husholdning og endelig blev hun i 1894 efter sin »Onkel Vilhelm«s Ønske sendt til Schweiz for i Lausanne at studere Sprog. I Brevene til Hjemmet dernede fra vender hun stadig tilbage til Ønsket om at blive saa dygtig som mulig og haaber at kunne tage den Examen i *école supérieure,* som hun har foresat sig. Efter at have bestaaet Examen med et udmærket Resultat i Juli 1895 skriver hun jublende glad hjem: »Jeg føler mig som en ung lykkelig Student, der har endt sin Examen over Forventning, og som har hele Verden liggende for sig«.

Man kan komme til at tænke, at dette ungdommelige Udbrud en Dag skulde faa mere Virkelighed, end den unge Pige i Schweiz nogensinde drømte om. Men da Verden senere hen laa aaben for hende, havde Livet bragt saa megen Alvor og Smerte over hende, at hun ikke gik til sine Opgaver med den Glæde og Forventning, som fyldte hende i de unge Dage.

Den skønne Natur, hun levede i, var hende til megen Glæde, og Opholdet i det Fremmede som ene dansk mellem forskellige Nationaliteter gav hende en Styrke og en Tilpasningsevne, som kom hende til Nytte senere hen i Livet. Hendes Tanker beskæftigede sig meget med det fjerne Hjem, og det er smukt at læse i hendes Breve fra denne Tid om den Kærlighed, hun har til det og om hendes Ønsker om at gøre Hjem og Fædreland Ære ved Flid og god Opførsel.

Efter sin Hjemkomst tager hun atter Hjemlivet med dets forskellige Krav op, rejser rundt til Slægt og Venner og »gør Nytte«, hvor der er Brug for hende. I Breve til den ældste Søster, som imidlertid er blevet

Charlotte Munck, da hun rejste til Amerika.

gift, begynder hun at spørge om, hvad Meningen er med Livet, og om, hvad der vel særlig skal blive hendes Opgave. Men endnu har hun dog stadig nok at tage Vare om hjemme; dog skriver hun, da den næstyngste

Søster i 1898 forlover sig: Nu er Karen altsaa forlovet og skal vist snart giftes — saa har de Brug for mig hjemme. Jeg havde nu ellers tænkt paa at tale med Far om at blive Sygeplejerske — nu maa det vente«.

Charlotte Muncks aandelige Liv vandt i disse Aar — efter hendes Omgivelsers Sigende — i Dybde og Alvor. Men man talte i denne Kreds ikke meget om sig selv og sine aandelige Rørelser. Hendes ældste Søster skriver: »Saa vidt jeg har forstaaet, oplevede Charlotte noget særligt, da hun i nogle Dage i Julen 1900 var Gæst hos sin Broder (Pastor Ferdinand Munck) i Nakskov og dér traf Ejnar Prip. Hun har ikke talt med mig derom, men jeg har forstaaet, at hun dengang fik »et Stød fremad«, som der siges«. Charlotte var ogsaa senere hen i Livet yderst tilbageholdende paa dette Omraade.

Da hun i 1902 meldte sig som Elev paa Diakonissestiftelsen, var Haabet om at danne sig et eget Hjem bristet for hende, og det blev da naturligt, at hun vendte sig til sin gamle Plan om at gaa ind i Sygeplejegerningen. Hendes Ophold dér blev dog kun af kort Varighed, men de 4 Maaneders uafbrudt Arbejde hjalp hende godt til at faa Samling paa sig selv, saa hun atter vendte tilbage til Hjemmets Rammer, pligtopfyldende, selvfornægtende, som den kærlige og hjælpsomme Datter og den gode Støtte for sine Søskende, naar de sendte Bud efter hende.

Med Tanken paa det som fulgte efter, skriver hendes Søster: Saa opfyldtes da mange af de gode Forjættelser paa hende, bl. a. den om »at bie paa Herrens Vej«, thi hvor var det godt for hende, at hun kom over til »The Presbyterian Hospital« i New York og fik den rette Uddannelse — kom til de store Forhold, som interesserede hende og optog Tid og Tanker.

SYGEPLEJE

Omkring Aarhundredskiftet var der her i Landet — nærmere bestemt: i København — vokset op en Forstaaelse af, at Sygeplejen ved vore Hospitaler i høj Grad stod tilbage for andre Landes. Navnlig i England havde man, takket være Florence Nightingales vidt berømte Indsats, faaet oprettet Sygeplejeskoler, hvor unge Piger kunde faa en baade praktisk og teoretisk Uddannelse i Faget.

Enhver, der har læst de Bøger, der i Tidens Løb er skrevet om den verdenskendte Miss Nightingale, ved, hvor fuld af Forhindringer og Torne hendes Livs Sti var, førend hun en Dag naaede frem til Opfyldelsen af sit store Ønske: Sygeplejeskolen ved St. Thomas' Hospital i London. Det store Fond, som indsamledes til dette Formaal, var den engelske Nations Hyldest til den ædle og opofrende Sygeplejerske fra Krimkrigen.

Men havde alle Tiders store Forbillede for Sygeplejestanden maattet kæmpe sig frem gennem Vanskeligheder og Modstand, var det vel ikke at vente, at vore hjemlige Pionerer skulde faa en glat Sejlads. Paa det Tidspunkt, da Fru Henny Tscherning (1899) blev Formand for den nystiftede Sygeplejerskeforening »Dansk Sygeplejeraad«, bestod Standen af højst uensartede Elementer, som kun med megen Visdom og Takt kunde samles til et Hele. Først af alt gjaldt det nu om at skaffe System i Uddannelsen, som stod ganske i Tilfældighedernes Tegn. Fru Tscherning, der selv

havde begyndt sin Sygeplejegerning som Stuekone paa Kommunehospitalet i 1878, havde senere en Tid arbejdet paa St. Thomas' Hospital i London og sat sig ind i Florence Nightingale's Tanker og Idéer. Nu begyndte hun af al sin Kraft og Evne paa at rejse en Sygeplejerskestand herhjemme efter det store Ideal, der havde straalet for hende i London.

Men Modstanden indfandt sig straks — saa underligt det lyder — fra Lægestandens Side. Overlægerne havde hidtil været ene om at bestemme over de Sygeplejeelever, der meldte sig paa Hospitalerne; var de dygtige og brugbare, kunde de risikere at være saa at sige stavnsbundne til den Afdeling og Overlæge, de nu een Gang var begyndt hos. Nogen alsidig, systematisk Uddannelse kunde der saaledes ikke blive Tale om.

Det kan derfor neppe undre nogen, at forskellige unge Piger af den dannede Klasse, som ønskede at tage Sygeplejearbejdet op, søgte til Udlandet, hvor en virkelig Uddannelse kunde faas. Forfatteren af nærværende lille Bog var under et Besøg i New York kommet i Forbindelse med *The Presbyterian Hospital* — et af de mest ansete Hospitaler i denne Storby — kendt ogsaa for sin fortrinlige Sygeplejeskole, hvis Forstanderinde, Miss Anna C. Maxwell, var en af de mest ansete Skikkelser indenfor den amerikanske Sygeplejeverden. Da jeg siden som Elev blev optaget i denne Sygeplejeskole, fyldtes jeg af Beundring overfor Miss Maxwell's stærke skønne Personlighed, som prægede hele Skolens Aand og Tone.

Da jeg efter endt Uddannelse vendte hjem, lærte jeg snart Fru Tscherning at kende og kom til paa nært Hold at følge hende i det Opbygningsarbejde, der blev hendes Livsgerning.

Efterhaanden lød Kravet stærkere og stærkere fra

deres Side, der forstod, hvor skævt og uretfærdigt denne vel nok fornemste af alle kvindelige Arbejdsgrene behandledes: Vi forlanger en kvindelig faglig Ledelse af Sygeplejen og Sygeplejerskernes Uddannelse.

Men skulde en virkelig 1ste Rangs Sygeplejeskole skabes, maatte dens Leder selv have gaaet en saadan igennem — derom var Fru Tscherning ikke i Tvivl.

Paa dette Tidspunkt opholdt jeg mig paa Fanø, hvor min Mand var Præst i Nordby. Under Besøg i København havde jeg mange Samtaler med Fru Tscherning, og jeg var ganske enig med hende i, at det, der mest af alt trængtes til indenfor Sygeplejearbejdet, var en regulær Skole. Kunde man faa Lykke til en god Begyndelse, skulde Sagen nok vokse af sig selv.

Men hvor var den Forstanderinde, vi drømte om?

Jeg var af den Mening, at en bedre Sygeplejeskole end den paa »The Presbyterian Hospital« i New York fandtes dengang ikke, og min Tanke kredsede stadig rundt blandt de Unge, jeg kendte, — der maatte vel være en eller anden, som var skikket og villig til at rejse over og gaa denne Skole igennem for saa at komme hjem og tage et Arbejde op.

Jeg hørte, at Pastor Munck, i hvis Hjem jeg som ung var kommet, havde taget sin Afsked fra Herlufsholm — det var i 1906 — og da jeg en Dag i København traf en af Charlotte Muncks Søstre, spurgte jeg: »Hvad tænker Charlotte at tage sig til, nu da hendes Forældre er flyttet ind i Nærheden af deres gifte Døtre?« Vedkommende Søster lo og sagde: »Det spurgte vi hende om forleden, men Svaret var: »Jeg tænker i hvert Fald aldrig højt!«

Jeg rejste hjem til Fanø uden at være kommet videre. Charlotte Muncks Svar til Søstrene opmuntrede jo ikke til Indblanding.

Men saa skete der noget mærkeligt. Knap 14 Dage senere fik jeg et Brev fra hende, hvori hun skrev: »Jeg har længe tænkt, at naar Far og Mor flyttede ind til Hellerup, vilde jeg gøre mig fri hjemmefra, og saa vilde jeg spørge Dig: hvordan bar Du Dig ad med at komme til »The Presbyterian Hospital?« Kan Du hjælpe mig med at blive antaget dér?«

Jeg skrev og bad hende komme over til os, da jeg maatte tale mundtlig med hende om denne vigtige Sag. Hun kom omgaaende, og vi fik talt ud om, hvad der laa os paa Sinde. Jeg var klar over, at Miss Maxwell vilde antage Charlotte Munck, naar jeg bad hende derom. Men først spurgte jeg: »Nu gaar Du vel ikke hen og gifter Dig, saa snart Du kommer hjem? for saa synes jeg ikke, det hele er Umagen værd!« Dertil svarede hun alvorligt: »Det er helt udelukket!« Men saa føjede hun med et Smil til: »Jeg vil dog ikke dermed sige, at jeg forpligter mig til at gaa ind som Forstanderinde paa et eller andet Hospital«. Saa var det min Tur til at smile. »Det er godt«, sagde jeg, »for jeg kan nemlig heller ikke forpligte mig til at skaffe Dig en saadan Stilling!«

PRESBYTERIAN HOSPITAL

Snart var alle Forberedelser i Orden, og Charlotte Munck forlod sit Hjem og sit Fædreland for i den nye Verden at skaffe sig den Uddannelse, som skulde skabe hende en saa betydningsfuld Gerning, da hun atter vendte tilbage.

Hun havde dengang allerede rejst en Del her i Evropa, men nu skulde hun træde ind i Arbejdet paa det store New York-Hospital, hvor man i Sandhed følte sig som et meget lavt Nummer i den store Arbejderskare, den Dag, man som en fremmed Fugl dalede ned derovre.

Tilsyneladende gled dog Charlotte Munck uden nogen Gnidninger ind i Maskineriet og vandt sig hurtig Venner. Hun stod paa dette Tidspunkt af sit Liv som den, der intet krævede for sig selv, og kun var optaget af dette ene: at lære det mest mulige for derved at blive i Stand til at tjene sine Medmennesker.

I hendes 2. Hospitalsaar var Miss Maxwell i Evropa paa en Rekreationstur og hun indbød mig til at tilbringe 8 Dage i Paris sammen med hende. Et af mine første Spørgsmaal til hende gjaldt naturligvis Charlotte Munck, og Miss Maxwell udbrød ganske spontant: Oh she is a great success — she is an inspiration to the school.

Jeg forstod, at det var Mis Maxwells Agt, at gøre alt, hvad hun evnede, for at skaffe Charlotte Munck den bedst mulige Uddannelse som Sygeplejerske og i Hospitalsadministration, saadan som den falder indenfor Sygeplejerskens Omraade.

Det blev nogle overordentlig strenge Arbejdsaar, men lykkeligvis havde Frk. Munck en meget stærk Konstitution, og at hun fandt Glæde ved Arbejdet, derom vidner hendes mange Breve til Hjemmet.

Miss Anna C. Maxwell. M. A.

Hun er kommet til Hospitalet ca. 1 Uge før sine Kammerater i den nye Klasse, hvilket giver hende Lejlighed til at blive lidt kendt med »the Hall« — Sygeplejerskeboligen — og med at høre og vænne sig til Sproget. Den 2. September 1906 skriver hun: »Den Ensomhedsfølelse, jeg vilde have haft blandt saa mange nye, mig ukendte, er jeg ganske blevet sparet for, og jeg er nu den, der næsten er mest hjemme — trods Sproget.

— — — Vi blev inddelt i to »sections« (de er 25 ialt) og er nu begyndt at lære alle de forskellige Ting: — rede Senge, lave alle Slags Gazesager o. s. v. — — I Nat sov jeg paa det flade Tag paa en dertil indrettet »cot«, en Slags Baare, laa brillant med den dejligste Maane lige i Øjnene og glimtende Stjerner. Jeg syntes virkelig ikke, der var ret langt til Himmelen. Jeg vil nu gøre det saa længe som muligt, pakke mig godt ind, jeg tror, det er sundt; vi var vist 6—8 deroppe.

Vi har det udmærket, men jeg ser nok, hvor megen Tid Kammeratliv tager, og jeg skal jo vel vogte mig for at udelukke mig straks — mit Engelsk vinder for hver Dag. Vi har nogle fortrinlige Timer og Demonstrationer, her er ideel Orden og Punktlighed. — Naar I trækker en skraa Linje mod Syd fra Cassiopeja, saa vil I ramme mig paa min Næsetip — det eneste der titter ud af Tæpperne paa det flade Tag. Underligt, at vi lever under de samme Stjerner — men vel ikke paa samme Tid«.

Til en Broder fortæller hun d. 2. Oktober: »Da Du har læst nogle af mine Breve, behøver jeg altsaa ikke at fortælle Dig, hvorledes jeg er indstalleret, hvad ellers nok er værd at høre, da vi neppe kunde have det bedre i det daglige Liv, end vi har det her. Der er sørget for vor Behagelighed og Belæring i alle mulige Retninger, og dog finder jeg, at den rette Grænse er truffet i Retning af Tarvelighed, naar man tager i Betragtning, at de fleste — ja vel alle — kommer fra gode, velstaaende Hjem og er vant til at se Hygge omkring sig. I den første Maaned har vi slet ikke været paa Sygeafdelingerne, men har været optaget af at lære alle mulige forberedende Ting. Nu kommer vi der et Par Timer hver Dag, og der er rigtignok noget at se. Det er et frit Hospital; der staar paa en Marmortavle udenpaa det: »For de Fattige i New York uden Hensyn til Tro, Na-

tionalitet eller Farve«, og New York's Fattige er vist en rig Mark for Erfaring i Sygdomme.

Jeg er paa en medicinsk Afdeling — — — jeg bliver jo ikke betroet til meget; min Viden, som ganske vist ikke er stor, gemmer jeg for mig selv, da jeg tror, det er mest velset, og saa vil den jo blot lette mig Lærdommen. Sygeplejerskerne er mageløs søde og flinke imod mig, og heldigvis forstaar jeg dem godt. Jeg kan mærke, hvor meget jeg har lært i den Maaned, jeg har været her, men der skal nu Agtpaagivenhed til for at arbejde paa et Hospital med et fremmed Sprog, og jeg har Brug for alle mine Sanser og Evner hver Time paa Dagen og kunde godt bruge nogle flere. Videnskaben dyrkes jo vældigt, og et Kursus, vi har i Bakteriologi, interesserer mig over alle Bredder. Det er en Verden, der bliver lukket op for En, uendelig mere befolket end den, vi lever i. Og saa tænke sig, at de Asner til Bakterier har en saadan Magt til at gøre ondt — og saa ved Siden af gør saa meget godt! Ondt og Godt er dog to fremherskende Magter i alt.«

Den 31. December 1906 skriver hun, at hun har faaet saa mange gode Juleblade og Bøger; særlig er hun optaget af en »Julebog«, som hun gav sig til at læse, »fordi det var Søndag, og der var ikke Tale om, at jeg kunde faa Tid til at gaa i Kirke: »Frederiksens*) »*Naar jeg er bange*« fik jeg saa meget ud af — det var netop noget af det, jeg trængte til. For hvor er der ikke mange Gange i Ens Liv, hvor man bliver bange for sig selv og for sine Sorger og for Livet. Og saa denne forunderlige Hvile og Fred, naar man kan lægge det altsammen over i Guds Haand og stole, *stole* paa, at der kan komme Velsignelse ud af alt, naar det bliver givet

*) Den kendte Pædagog, Skolebestyrer Frederiksen i Ordrup.

til Ham i frivillig Lydighed. Jeg tænker tit paa, at det er underligt, at jeg aldrig føler mig ensom her; men jeg har en saa stærk Følelse af Guds Nærhed, og jeg ved, at jeg trænger til Ham mere end nogensinde, saa vist som jeg nu har taget Livets Strid op og maa tage den op under Ansvar og gøre mit til, at der kan komme et Plus ud af det.«

Senere fortsætter hun: »Tænk, jeg har endnu ikke faaet jeres Julepakker, jeg længes forfærdeligt efter dem! Tænk jer ikke at smage en brun Kage en hel Jul igennem, og i det Hele taget at gaa i Seng uden at være mere eller mindre forspist i gode Sager, det er forskrækkeligt! Jeg købte mig nogle billige Figner og Dadler og Godter for dog at have lidt i mit Værelse.«

Hun har planlagt et Juleselskab for sine Kammerater, men det er jo afhængigt af Pakkerne hjemmefra.

»Jeg er nu halvt om halvt oplagt til at opgive det, for Arbejdet er rykket ind paa mig med en saadan Kraft, at jeg er dygtig træt, naar jeg kommer hjem paa mit Værelse, og jeg gider næsten intet foretage mig. Men jeg er glad ved Arbejdet og jeg føler, jeg gør Nytte. De sidste Par Dage har været frygtelig strenge, vi har en fuld Afdeling og vi har haft Masser af Operationer; en af mine Kammerater paa Afdelingen er blevet syg, og jeg har haft næsten alt hendes Arbejde med. Min »headnurse« synes at jeg arbejder udmærket og belønner mig derfor ved at give mig en ustandselig Masse Arbejde — jeg har bogstavelig talt været i et Sus fra 7 i Morges til 8 i Aften (kun med en Fritime fra 11—12), før blev vi ikke færdig. Der er ikke et Minuts Stilstand, og hvis jeg fortalte jer, hvad jeg har bestilt i Dag, vilde I korse Jer. Jeg kan ligefrem mærke i mine Arme, hvor jeg har arbejdet — de er ganske udmattede. Mine Ben derimod har jeg den Lykke ikke at mærke. Jeg har tænkt paa det lille Vers: »Som mine trætte Hænder, naar Dagens

Gerning ender, til Hvilen glæder sig, saa glæd Dig og mit Hjerte til efter Strid og Smerte at vinde Fred i Himmerig« — og det er et sandt Ord. Men der er noget velsignet i at arbejde saadan, at Hvilen er sød. Jeg har altid fundet, at Folk maatte være meget reducerede, naar de priste sig lykkelige ved en god Seng. Nu er der ingen Aften, hvor jeg ikke siger: Gud ske Lov for min gode Seng! Jeg finder ogsaa, det er noget reduceret, men det *er* en Velsignelse, og nu er Klokken saa mange, saa jeg er *nødt* til at gaa i den. Godnat for i Aar! Gud give os Lykke og gode Raad, sin Naades Lys os tilsende.«

En af de første Dage i det ny Aar skriver hun: »Men mere end min »head-nurse's« Ros glæder det mig dog, naar min gamle tykke, tyske Bager, som har brækket begge Benene i det ene Ben (I ved maaske ikke, der er to — jo, Fader ved det — men har Moder nogensinde gjort sig det klart: Tibia og Fibula) og som slet ikke kan tale Engelsk, siger til mig: »Die beste »Nurse« in dem Haus« og sender mig et venskabeligt Blik. Han er saa morsom grov og god.«

Hun omtaler Rækkefølgen af de Hverv, hun lærer (hun er endnu »probationer« — Elev —) og siger: »Det er interessant at lære alt det forskellige; det er jo ogsaa det gode her, at vor Oplæring begynder fra den første Dag, man gaar ikke bare og skurer og skrupper i lange Tider. Ellers er der ikke Tale om, at Sygeplejersker her bestiller mindre end hjemme, for vi kunde simpelthen ikke naa mere, end vi har her.«

For Fuldstændigheds Skyld og for at vise, at Eleverne ogsaa kunde more sig, skal det nævnes, at Julepakkerne omsider kom og at Charlotte Muncks lille Selskab løb af Stabelen i megen Fornøjelighed. Hun skriver, at hun havde indkøbt en lille pudsig Ting til hver af Gæsterne og forsynet Gaverne med et Rim. En af Kam-

materne, den morsomste af dem alle, havde udbedt sig Tilladelse til at kalde Frk. Munck »Monkey«. Hun fik en »lille brun Avekat« med Rimet: »Here is the one among the creatures, that best reminds you of my features.«*)

I et senere Brev skriver hun og takker for nogle tilsendte Penge: »De skrumper uhyggeligt ind i Dollars, men jeg tror ikke, jeg behøver at bruge mange; jeg har ligefrem ikke Tid til det. Gaa i Teatret eller lign. tænker jeg foreløbig ikke paa, — jeg kan ikke overkomme det, og jeg er jo ogsaa taget herover for at arbejde og mit Arbejde er mig en Glæde og min Hvile nyder jeg. Hvad kan jeg saa forlange mere? Mit Værelse er stadig for selskabeligt, men det er ikke nemt at forandre. Jeg vil gerne se de unge Piger og maa jo være glad over, at de holder af at komme.«

Efter en meget streng Tid, hvor hun baade legemligt og aandeligt kom langt ned, skriver hun: »Jeg har ligesom faaet en dybere Klarhed i dette, at jeg virkelig er paa den rette Vej, og naar jeg blot tør stole paa, at Gud har sendt mig og har sin Mening med alt, hvad han har ført mig igennem, saa er jeg villig til at bruges — om jeg *kan* bruges — hvadenten det saa skal blive i det ganske stille eller i vanskelige Ting — jeg ønsker blot at være nyttig.

Somme Tider synes den Tanke mig saa formastelig, at Gud virkelig skulde styre Enkelthederne paa min lille Livsvej, og kun naar jeg tager det enfoldige Stade som et Barn overfor sin Fader, kan jeg forstaa lidt af det, og det er den eneste Vej til Sjælefred. Godt er det at vide, at Jesus selv har lært os at sige »Vor Fader«.

»Vi har en meget haard Afdeling stadig væk; det er aldeles utroligt, saa hurtigt Tiden gaar hver eneste

*) Her er den Skabning, hvis Træk bedst minder dig om mine.

Dag, — man kan neppe komme igennem sit Arbejde. Vi har haft saa megen Skiften med Sygeplejersker heroppe, saa jeg nu er den eneste tilbage af dem, jeg begyndte sammen med. Men det er jo det glimrende ved Systemet

her, at de er alle oplært paa samme Maade og gaar lige ind i Arbejdet.«

Hun fortæller længere hen paa Vinteren om forskellige af sine Patienter af mange Nationaliteter, bl. a. en Neger, »som jeg ligefrem holder meget af«. »Han er noget af det rareste, man kan tænke sig. Han siger bestandig til mig, at jeg arbejder for strengt, og saa føjer

han til: Kvindens Arbejde er aldrig færdigt«. Kloge Neger!

Hun er nu færdig med sin »Probation-Tid«, faar sin Uniform og Kappe (et stort Øjeblik!) og rykker op i Junior-Klassen, hvor hun faar nogle Hverv, som ikke er slet saa anstrengende. Forældrene har øjensynlig i nogle Breve udtrykt Ængstelse over det haarde Arbejde, hun har staaet i. Nu skriver hun: »Jeg lever i disse Dage et fuldstændigt Driverliv, og jeg er vis paa, I vil glæde Jer over den udmærkede Hvile, jeg faar. Og jeg er vis paa, at jeg om nogen Tid vil længes stærkt tilbage til mit Arbejde i Hospitalet og være forfærdelig glad ved rigtig at tage fat igen. Jeg sidder her ved min Telefon og har allehaande Smaaforstyrrelser, men jeg kan dog skrive Brev alligevel. Det er foreløbig gaaet rigtig godt, jeg har forstaaet alt, hvad Folk har sagt, og jeg er ikke mere bange for at høre dem ringe«. Det er altsaa et Led i Uddannelsen: at lære at passe en Hospitalstelefon.

Saa fortsætter hun: »Min »Huslighed« er selvfølgelig let, jeg har saa megen Øvelse i alt det vedrørende, at det ikke falder mig vanskeligt at sørge for, at 20—30 Personer faar deres to Retter Mad og Kaffe«; — det er Natsygeplejerskerne det drejer sig om — »jeg haaber, at jeg ogsaa skal finde ud af at lave noget ordentlig Mad til dem, naar den Tid kommer. Jeg har lavet to Menuer og hittet ud af, hvor meget Æggehvidestof, Fedtstof, Sukker, Stivelse og Varmeenheder hver skal have. Jeg har en god Bog, som gør det meget let, naar først man faar taget fat. Jeg har tænkt mig at prøve at give dem Risfromage og almindelig dansk Æblekage og saadan noget. Jeg fortryder, at jeg ikke fik en Kogebog med, men jeg kan vist nok hitte ud af saadan simple Ting, og saa har jeg desuden en udmærket amerikansk Kogebog at gaa efter. Det er helt underligt ved 2-Tiden om

Natten at gaa alene nede i det store Køkken og laase af rundt omkring; jeg gaar der med alle Husets Nøgler, og naar jeg saa gør mig det klart, at det er i New York, at jeg fra den anden Side af Kloden gaar og pusler omkring, er der noget latterligt ved det. Jeg har en irsk Pige til Hjælp, som vasker af o. s. v. Hun er grinagtig, gaar og spiser Løg og Kartofler i Mellemakterne og erklærer, at hvis hun ikke spiser Løg, kan hun ikke sove. Hun har en morsom Accent. Men jeg forstaar hende, og vi kommer selvfølgelig godt ud af det med hinanden. Jeg sov i Gaar og i Dag til Kl. 12; det er en herlig Opdagelse for mig, at jeg sover godt om Dagen, da jeg jo med Tiden vil faa en Del Nattjeneste.

I Gaar gik jeg over i min Afdeling og saa til dem allesammen. Jeg fik saa mange milde Smil og de sagde, de savnede mig, hvad jo lød rart i mine Øren! Der er en stor Tilfredsstillelse i at være Sygeplejerske, man bliver langt mere belønnet, end man fortjener.«

Hun skriver ogsaa om sine Kammerater og siger bl. a.: »I Gaar maatte jeg tage mig en ekstra Tur i Parken med min lille Veninde, Miss Stevens, som jeg fandt grædende paa sin Seng, overvældet af Arbejdet. Jeg prøvede jo at opmuntre hende, saa godt jeg kunde; men hun hører til de contemplative Naturer, som maaske har lidt vanskeligt ved at være »always present« i det praktiske Liv. Derfor er det næsten haardere for hende end for andre.«

Senere vender hun tilbage til den irske Medhjælp: »Jeg har megen Morskab af min irske Pige, som jeg kommer saa godt ud af det med, at hun forleden Aften erklærede, at hun vilde tjene mig, naar jeg blev gift. Jeg betog hende jo Udsigterne til den Plan, men jeg er glad ved, at hun synes, »Tiden er aldrig gaaet saa hurtig, som mens jeg har været her, og hun vil føle sig saa ensom, naar jeg gaar«. Jeg tænker, det for en stor Del

er dette, at jeg lader hende æde i Fred; hun begynder saa snart som muligt og faar en Masse i sig. Navnlig Torsdag Aften har hun Hastværk, for hun er Katholik og Fredag skal der fastes. Saa tager hun alle substantielle Ting før 12 og nøjes med lettere Varer efter 12. Hun er vist ellers en god Katholik; hun fortalte mig i Gaar, at den 17. Marts var det St. Patricks Dag, den største Fest, og hun vilde ønske, jeg var i Køkkenet, saa jeg kunde »fix a good dinner« til Ære for ham. Hun ender saa Fodringen med Kartofler og sine raa Løg; men hun arbejder udmærket, og vi har altid Overflod af Mad.«

Frk. Munck træffer nu mere sammen med Miss Maxwell og udbryder en Gang: »Det er saamænd ingen Spøg at lede en Skole for Sygeplejersker! Tænk, hvert halve Aar at begynde paa en frisk med Elever og gaa alt det samme igennem, faa de samme Fejltagelser og dog faa alt til at gaa i rette Skure!«

Man mærker paa hendes Breve, hvor stærkt hun hænger ved Hjemmet og sin Slægt, men saa skriver hun: »Jeg er saa tryg i Bevidstheden om, at det er rigtigt, jeg er her, jeg føler det hver Dag, og jeg kunde daarligt være kommet under bedre Omgivelser, for alle er saa venlige og kærlige imod mig, saa jeg sommetider er bange, jeg skal blive for forkælet. Men saa føler jeg, at min Ballast er tung nok, og da er jeg taknemlig for Menneskers Kærlighed. Jeg ser ikke saa meget til de nye »probationers«, da jeg jo har Nattjeneste; men naar jeg træffer dem, søger jeg at fortælle dem, at jeg ved, hvad det er, og jeg giver dem de gode Raad, jeg kan, og jeg faar mange venlige Nik fra dem. Jeg ved jo, hvor taknemlig jeg var for Venlighed straks jeg kom herover, og jeg vil aldrig glemme, at jeg selv har taget de første Skridt paa Stigen. Da jeg kom ind paa mit Værelse forleden Aften, laa der en Appelsin og en Banan med et Kort fra en af dem«.

Paaskesøndag skriver hun: »Jeg synes, at jeg maa sende Jer en lille Hilsen, skønt den kommer saa længe efter. Men I ved jo, at jeg har tænkt paa Jer, tænkt paa, at vi Paaske Lørdag altid sang: »Dag til Hvile, Dag til Glæde, Dag indviet til Guds Fred«, og jeg nynnede den i Aftes, da jeg gik i Seng. Ellers har det hele Tiden lydt for mig: »Tag det sorte Kors fra Graven, plant en Lilje, hvor det stod«, og jeg synes, at det er egentlig den Opgave, vi Mennesker har, naar Gud har lagt store, ubodelige Sorger paa os, da at prøve paa at plante det levende, lyse, lovende netop dèr, hvor Korset var haardest og mest mørkt. Dejligt er det, at Gud har plantet Livets Lilje, hvor Korset stod, til Oprejsning for alle os, der vil tro. Jeg har været i Kirke Kl. 11 lige her ved Siden af; der var pyntet med dejlige hvide Liljer og Kallaer og der var smuk Sang. Jeg var lidt søvnig, saa jeg ikke fik meget ud af Prædikenen, men jeg er taknemlig for Opstandelsens Evangelium — skønt ikke nær taknemlig nok—, Gud give, det kunde præge sig mere i mit Hjerte og i mit Liv.«

Længere hen paa Foraaret skriver hun: »Mine allerkæreste Forældre, som det hedder i gammel Stil, og som det passer saa godt paa Jer, — i Eftermiddag maa jeg skrive, da vi i Aften absolut skal dekorere til vort »garden party« i Morgen Aften. Oh Rædsel at tænke paa, jeg som ikke bryder mig det mindste om den Slags Ting! jeg *maa* jo være med og se at gøre mit bedste, hvilket er noget meget daarligt i selskabelig Henseende! Jeg er bange, det hele bliver noget fladt, nu faar vi se.« Hun gør nu Tjeneste paa Børneafdelingen, hvor der er meget travlt paa Grund af Overbelægning. Desuden har hun mange Timer om Aftnen, »det er interessant, men trættende.«

I næste Brev fortæller hun dog: »Vort Garden party gik aldeles glimrende; der var virkelig meget smukt

dekoreret. Vi havde faaet nogle Tennisnet, som vi hængte op hele Vejen rundt langs Væggen, og deri flettede vi saa Grønt, saa det saa ud som Espalier. Vi havde ogsaa lavet en Mængde smukke Stokroser og laant en Del Papirs-Blaaregn, som blev slynget højt op ad Væggen, Palmer for Enden af Salen og Stakitværk med en Stente til at gaa over i den anden Del, hvor den firfløjede Indgangsdør er. Der siges, at det er det smukkeste Selskab, her endnu er givet, og det var rigtig fornøjeligt. De fik Sandwiches, Kaffe, Is og Kager og Limonade mellem Dansene.«

Som Tiden gik, kom Frk. Munck mere og dybere ind i de forskellige Arbejdsgrene. Uddannelsen var jo et bestemt fastlagt Kursus, hvor hver Elev skulde naa igennem alt, hvad en Sygeplejerske bør lære, baade praktisk og teoretisk, og der var ingen Tid at spilde. Brevene fra de paafølgende Aar vidner da ogsaa om, at hun har maattet udnytte sine Kræfter til det yderste — og altid med Glæde over »at kunne være nyttig og at kunne bruges«.

Hun skriver en af de sidste Dag af August 1907 (det er Begyndelsen af »Tyfussaisonen« i New York, og hun er paa medicinsk Afdeling): »Det har været en meget travl Uge med mange syge Patienter — meget syge, mener jeg — og saa har der været en almindelig Gnavenhed og Beklagelse over det hele, som er saa utaalelig og nedtrykkende. Igaar var jeg lige ved at tabe Humøret, jeg havde en Følelse, som om vi aldrig skulde naa at komme igennem. Jeg var ene med to — yngre end mig — som ikke føler det mindste Ansvar, enten det i det hele og store gaar lige eller skævt. Naa, jeg besluttede saa ikke at blive gnaven selv, og da først Beslutningen var taget, hjalp det. Det er nu underligt, hvordan der pludselig kan komme en Utilfredshedens Aand ind i en

saadan Sygestue, — den spreder sig som en smitsom Sygdom! Jeg haaber, vi snart kan faa jaget den paa Porten. — Nu til Morgen fik vi en svensk Pige ind, vistnok med Tyfus; hun kan næsten ikke tale engelsk, kunde ikke engang fortælle dem, hvor gammel hun var. Men det ordnede jeg jo snart, og hun blev henrykt ved at høre mig tale dansk. Saadan faar man jo Nytte af sin Udlændighed i mange Stykker.«

I September Maaned skriver hun, at Arbejdet paa Afdelingen stadig er stigende. »Jeg har nu 6 Tyfuspatienter selv, og der er adskillige andre syge og døende, men endnu er jeg da ikke blevet afsat fra Embedet. Sidste Torsdag var den vildeste Dag, jeg endnu har haft i dette Hus, og jeg maa sige, at jeg haaber ikke, vi skal faa mange Gentagelser.

Kl. 8½ Morgen fik vi to dødssyge Kvinder ind, som vi saa behandlede paa enhver optænkelig Maade. Vi havde slet ingen ledige Senge, men maatte tage Patienter op og gøre Senge i Stand og flytte og mase — og Resultatet var, at vi om Aftenen havde 4 Baarer i Afdelingen foruden vore 21 Senge. Vi var ikke et Minut fri den Dag, tog blot 10 Minutter til hvert Maaltid, og arbejdede saa lige lukt til Klokken 9 om Aftenen; men saa gaar man ogsaa i sin Seng med den Følelse, at man har arbejdet godt. Heldigvis fik vi en Sygeplejerske til Hjælp hele Eftermiddagen, ellers ved jeg ikke, hvordan vi skulde have klaret det. Hun blev saa nogle Dage, for vi har haft en frygtelig Travlhed. Den ene Patient døde om Aftenen — den anden levede til næste Eftermiddag; det er sørgeligt at se paa, de var begge unge med smaa Børn. Men man har neppe Tid til at stoppe og tænke, derfor kommer man hurtigere over alt, hvad man ser af Lidelse og Sorg. Jeg tror, en Sygeplejerske i sin Aftenbøn helst skulde indeslutte dette: »Giv mig altid et medfølende Hjerte«, for vi har mere Brug for det end de

fleste og er mere fristet til at forhærde vore Hjerter.«

Saa fortsætter hun: »I Søndags Aftes gik jeg med en Kammerat ud for at besøge en af vore bortdragne Patienter. Hun bor nede paa Østsiden, et temmelig fattigt og daarligt Kvarter, hvor der i den Grad vrimlede af Børn, at jeg aldrig har set Mage. Der er jo det ved det, at Børn kommer ikke i Seng i ordentlig Tid her om Sommeren paa Grund af Heden, og man ser spæde Børn paa Gader og Stræder, i Sporvogne og Restaurationer til langt ud paa Aftenen. Vi naaede da igennem Vrimlen og op paa 4. Sal. Her kom vi lige ind i et stort Værelse, hvor der stod Sofa, Bord og Stole, Kommode og Komfur og Køkkenskab og Vask — kort sagt alt! men der var saa rent og pænt, det er Folk, der har det temmelig godt. Vi saa Lejligheden, som bestod af 3 smaa Soveværelser inde midt i Huset uden Lys eller Luft*), og et Gadeværelse, som var lejet ud. Hvordan de kan sove i Heden i de Værelser er mig en Gaade, men saadan er nok alle de lidt ældre Huse indrettet. Bagefter kunde vi neppe slæbe os hjem — Trætheden kommer listende over En, saasnart man har et ledigt Øjeblik. Jeg er glad over, at jeg snart faar Ferie! jeg tror, jeg vil være i Stand til at nyde den.«

Hun skriver ogsaa om sin »head-nurse« (Oversygeplejerske), som hun er meget glad for, og siger saa: »Min første var jo det eneste Asen, jeg endnu har truffet, og nu, kan I tænke Jer, er hun min Sandten blevet Selvhersker over alle Russer, nemlig »Night-superintendent«, og nu forsøger hun at gøre Livet surt for de stakkels night-nurser. Saadanne Mennesker burde jo skydes eller hænges! Men der er vel enkelte gode Sider ved dem, som de rimeligvis holdes i Live for.«

---

*) Jo, der findes nu en »Airshaft« (Luftkanal), men den har Frk. Munck vist ikke kunnet se ved Aftenstid! M. K.

Hun faar saa sin første Ferie, som hun nyder til Bunds. »Jeg har haft rigtig godt af at være fuldkommen fri; man kommer paa mange Maader til sig selv og kan ligesom stanse og tænke over mange Ting, som man til daglig ganske simpelt maa opgive, fordi man ikke har Kræfter eller Tid. Man faar ogsaa mere Forstaaelse for andre Mennesker, og det dæmrer svagt for En, at Livet naturligvis kan leves, uden at man bestandig er en Dampmaskine eller Motorbaad. Men der er ingen Tvivl om, at Hvilen bliver langt sødere, naar man har været en saadan Genstand et Aar igennem, og jeg er fuldstændig villig til om en Uge at indrullere mig i deres Rækker igen.«

Hun har haft en dejlig Hviletid paa Sygeplejerskernes Rekreationshjem ude paa Landet og senere hos nogle amerikanske Venner, og skriver: »Mit Engelske har haft glimrende af min Ferie, fordi jeg er ligesom kommet mere ind i Konversationssproget. Min Spillen »Bridge« har endogsaa givet mig et helt nyt Ordforraad, alle de tekniske Udtryk i Kortspil. Saaledes opfører jeg mig ligervis som en Bi, sugende Honning af alle Slags Blomster.«

Efter Ferien kommer hun paa Nattjeneste, hvor hun snart har meget travlt, snart faar Tid i en rolig Time til at filosofere lidt over Fremtiden i Breve til Forældrene. »Der er en Ting, hvorfor der var Grund til at blive i Amerika, nemlig hvis man brød sig om at tjene Penge, for i den Retning er Udsigterne jo bedre her end hjemme. Men oprigtig talt er det ikke nogen Fristelse for mig, maaske meget fordi jeg ikke trænger videre til det, og fordi der er en saa uendelig Mængde langt vigtigere Ting end dem, man kan faa for Penge. Jeg vil ogsaa sige, at det i mange Henseender i et Arbejde som mit vil være en større Tilfredsstillelse at virke hjemme end mellem alle mulige fremmede, forskelligartede Men-

nesker, skønt dette jo i Virkeligheden gør Livet langt interessantere, navnlig som Læretid. Jeg kunde for Eksempel ikke tænke mig at tage Menighedspleje eller Distriktsarbejde op her, mens det egentlig er den Ting, jeg synes, jeg føler mest Lyst til.«

Den 2. April fortæller hun, at hun nu er kommet paa en Afdeling igen: »Medicinske Mænd«. »Jeg er Senior, og det passer mig jo godt. Det skal ikke vare mange Dage, før jeg skal faa Haand i Hanke med Sagerne — uden derfor at blive en Svøbe for de andre. Jeg foretrækker at være en afholdt, arbejdende Senior, fremfor en, der kun kan fortælle alle andre, hvad de skal bestille. Dem har vi jo nogle Eksemplarer af!«

I Forsommeren 1908 lykkedes det Frk. Munck at faa en 6 Ugers Ferie, som hun benyttede til et kort Ophold hjemme hos sine Forældre. At det blev til stor Glæde for begge Parter, siger sig selv. Ogsaa Søturen frem og tilbage var en god Rekreation.

Den 31. Juli 1908 skriver hun: »Jeg forlod Skibet, der kom ind ved 9-Tiden Tirsdag Morgen, kom herop til Hospitalet Kl. 11, og Kl. 1 stod jeg i min Uniform, Soldat igen, og overtog den medicinske Officiantgang, hvor en »nurse« var syg og maatte gaa af Tjeneste. Jeg hoppede lige i Arbejdet, Tyfuspatient o. s. v. Et Værelse, der var blevet svovlet efter en Patient med den frygteligste Form af Hundegalskab, stod og ventede paa at blive bragt i Stand. Det var komplet Jerusalems Forstyrrelse, brækket og iturevet var al Ting, Spændetrøje og Remme var blevet brugt — alt flød værre end ved en Hovedrengøring. Det *var* en Overgang, men slet ikke slem, og nu befinder jeg mig *meget* vel i det hele igen. Her er varmt, meget varmt, men det piner mig ikke. Jeg fik en hjertelig Modtagelse fra alle Sider og føler mig helt hjemme.«

Det var øjensynlig kun en kort Gæsterolle, hun havde

paa Officiantgangen, for d. 4. August finder vi hende paa Skadestuen. »Jeg skal i Dagsarbejde Kl. 8½—7 Aften, desuden er jeg »on call« hveranden Nat, enten til 12 eller fra 12 til Morgen, og saa gaar man videre med Arbejdet. Nu faar vi se, hvor meget Nattesjov jeg faar; det er jo i Tilfælde af, at et eller andet kommer op om Natten, hvor de trænger til extra Hjælp, at Skadestuesygeplejerskerne altid skal være rede. Dette varer altsaa 2 Maaneder. Jeg maa ærlig tilstaa, at jeg morede mig dejligt i Gaar — det er egentlig grusomt at sige det! Men saadant Arbejde er i Virkeligheden for mig aldeles fortryllende, man ved aldrig, hvad næste Øjeblik kan bringe, og jeg elsker at forbinde og faa fra Haanden. Jeg er nu i Polikliniken halvanden Time hver Dag, i en Mandsstue med Forbindinger, med én af de Læger, jeg før har arbejdet med. Om ca. 2 Uger skal jeg være i Operationsstuen hernede, hvor vi foretager smaa Operationer — bulne Fingre, Abcesser o. s. v. Det varer saa 2 Uger; næste 2 Uger har jeg hele Kliniken under mig, skal sørge for alt, kort sagt er der hele Dagen, arbejder nok selv mest i Stuen med Kvindesygdomme. Saa de næste 2 Uger igen er jeg »Senior« i Skadestuen og gaar ikke mere til Polikliniken. I forstaar det maaske ikke, men det er for mig en overordentlig tiltalende Tid at se frem til — jeg kunde ikke være kommet tilbage til noget interessantere.«

Senere fortæller hun, at de har gennemgaaende mellem 30 og 50 nye Ulykkestilfælde, smaa eller store, hver Dag, foruden alle dem, der kommer og bliver forbundne om Morgenen. »Jo, det er saamænd en blomstrende Forretning«!

Den 7. Oktober 1908 takker hun for et Brev fra sin Fader: »Det var jo meget alvorligt, og de senere Tiders Begivenheder har maaske rokket lidt ved Faders Optimisme, skønt jeg ved jo heldigvis, at den grunder

sig dybt i Tro og Tillid til Gud og ikke lader sig influere af menneskelige Ting. Det maa være svære Tider hjemme*); jeg følger kun daarligt med, maaske er der dog nogle Aviser paa Vej til mig, saa jeg kan faa mere at vide. Jeg synes snart, jeg trænger til at leve hjemme igen og føle mig som Part af mit Fædreland — Gud give det maa blive bevaret for os. Mit lille danske Flag staar her paa mit Bord, og naar der kommer lidt Træk, er det tilbøjeligt til at vælte. Det kunde jeg ikke taale at se, og saa syntes jeg, mit lille nye Testamente, som jeg ikke bruger til at læse i, var den bedste Støtte, jeg kunde give det. Det slog mig, at det var symbolsk.

Jeg kom da til Operationsstuen (efter Skadestuen), og jeg tror nok, det er den sværeste Plads, jeg hidtil har været paa. Endnu er jo alt forholdsvis nyt og fremmed for mig; men jeg bør allerede vide en Del. Jeg gør mig megen Umage, og jeg haaber snart, jeg skal blive fri for den Følelse af »Uvidenhedens Angst«, som jeg nu har. Arbejdet dèr kan aldrig blive spontant, Hjernen maa være med hele Tiden, men en Del kan blive Routine, som jeg endnu ikke har opnaaet. Igaar var her franske Læger fra Washington Kongressen at se paa Operationerne; jeg tænkte paa, om de danske Læger skulde forvilde sig herop. Vort Hospital her er vistnok bekendt som det fineste i New York. Her opereres mest om Eftermiddagen, meget tit ogsaa om Formiddagen, og — med en halv eller hel Times Varsel — ofte ogsaa om Natten. Det har jeg endnu ikke prøvet, men snart bliver det vist min Tur at være rede hveranden Nat. Saa sover vi nede paa 1. Sal i et Værelse med Telefon, to ad Gangen; uha! der er meget, man skal gaa igennem. Vi har i Reglen ca. 6 Operationer daglig — de fleste Laparotomier —; i Aften kom vi over Kl. 8, forleden Aften

*) Det var efter Alberti-Katastrofen.

Kl. 9, i Aftes fik jeg fri til sidste Middag et Kvarter før syv, de andre kom over Kl. 10. Saadanne to Maaneder har jeg vist nu for mig, men jeg har jo gode Kræfter, og jeg haaber, jeg skal komme saadan efter det, at jeg virkelig kan være nyttig. I Søndags havde jeg fri fra 11—3, og jeg gik i Kirke i den presbyterianske Kirke, to Gader herfra. Det var en dejlig Gudstjeneste, der var Altergang, og jeg var glad ved at være med.«

Den 14. Oktober fortsætter hun: »I Dag er jeg fri fra 9—11 om Morgenen, hvilket betyder, at jeg har en lang Dag for mig, især da vi i Eftermiddag har mange store Operationer, saa det nok bliver en sen Historie i Aften. Og i Nat har jeg Vagt! men naar vi bare maa gøre det ordentligt, gør det jo ikke noget. Jeg begynder at føle mig hjemme derovre, hvilket er en meget behagelig Følelse.«

Den 28. Oktober. »Vi opererer og opererer, men jeg mærker ofte nu, hvor det meste efterhaanden bliver kendt, og jeg ikke mere føler mig som et Barn overfor Sprog og Forhold. — — — — Men jeg er snart træt af at adlyde Regler om at gaa i Seng og slukke Lys og være hjemme Kl. 10 o. s. v., det er for smaat i Længden — navnlig naar man er blevet saa gammel som jeg. Der er jo heller ikke saa langt tilbage af Vejen, snart kun 10 Maaneder, og de gaar nok. Jeg vil aldrig fortryde, at jeg tog de 3 Aars Uddannelse og underkastede mig alle disse Regler, som det vistnok er nemmere at lyde, naar man er 22. I min Alder maa man *bestemme* sig til det, og saa gaar det. Jeg tror, det er almindeligt, at man i sit 3. Aar føler sig lidt træt af det bundne Liv; mange føler sig ogsaa legemlig trætte og udslidte, det maa jeg jo være taknemlig for, at jeg er fri for.«

Efter at have omtalt nogle meget alvorlige Operationer, siger hun: »Ja, saadant et Liv fører man! jeg længes tilbage til den virkelige Sygepleje, hvor man har

med Patienterne selv at gøre. Jeg savner det Liv og den Spænding man har paa Afdelingerne, men jeg har jo endnu en hel Maaned af denne Slags. Dog føler jeg mig langt bedre tilmode nu end før.«

Den 2. December 1908 skriver hun fra *Sloane Maternity Hospital:* »Her sidder jeg nu, flyttet til et nyt Sted i den store By, og lærer at »skifte« Babyer og give dem Bad og Mad hele Dagen, men heldigvis befinder jeg mig nogenlunde vel ved Forandringen. Denne Uge har været meget bevæget, for mig noget anstrengende, da vi arbejdede til sent hver Aften i Operationsstuen. Mandag Middag blev det sagt mig, at jeg skulde tage herned Tirsdag Kl. 12. Det var hurtig Udrykning, og jeg tror nok, jeg vil mærke en Del Træthed nu, efter at den ret anstrengende Tid er forbi.

Men det, som har optaget os alle mest, og som er en stor Sorg, skete i Lørdags, idet vor dygtigste, meget berømte Kirurg, Dr. McCosh, kørte løbsk, blev slynget ud af sin Vogn og kom ind hos os i bevidstløs Tilstand med et Brud i Nakken, et brækket Kraveben og maaske indvendige Skader. I Aftes blev der sagt, at de havde opgivet Haabet, og at han neppe vilde leve 24 Timer.

Det var underligt, Aftenen før blev vi kaldt over Kl. 8 til en Operation: en Skuespillerinde og Forfatterinde, der havde skudt sig i Panden paa et Hotel. Dr. McCosh opererede, var i sin fulde Vigueur og fandt Kuglen; men den havde nu udrettet det ønskede Arbejde, hun er senere død. Saa næste Formiddag laa han lige saa hjælpeløs og kunde intet gøre for sit eget stakkels Hoved. De talte om at operere, alt blev sat til Side, og vi havde Operationsstuen i Stand til ham en halv Dag og en hel Nat, men Hjernespecialisterne raadede fra og det siges, at der i Virkeligheden intet er at gøre for et Kraniebrud af denne Art. Kl. 12 blev jeg kaldt over til Officiantgangen af Miss Maxwell for at assistere Dr. McCosh's

Natsygeplejerske. Det var underligt at se den stærke Mand ligge brudt — han har kun talt usammenhængende og har aldrig været rigtig ved Bevidsthed. Hans gamle 92-aarige Moder var kommen — det var haardt for hende, men hun tog det saa smukt. New York's Lægeverden er ganske optaget deraf — alle »Spidserne« var der det meste af den første Nat.«

»Jeg tror nok, at jeg vil længes op til »Presbyterian« i disse næste 3 Maaneder, men her er ikke saa slemt, som mange har beskrevet. Min head-nurse hedder »Sutten«, hvad jo synes at passe udmærket i et »Nursery«! Jeg haaber snart at komme ind i Tingene, saa jeg kan føle mig tryg; jeg holder aldrig af de første Dage paa et nyt Sted.«

Senere skriver hun, at hun nu føler sig mere hjemme og i Stand til at gøre Arbejdet, men skynde sig maa man. Hun beskriver nærmere Systemet, som hun finder udmærket. »I Aften har vi haft vor første Time med Miss Hutchinson, Forstanderinden her, en lille dygtig Dame, som vistnok ved hver eneste lille Ting, der foregaar i dette store Hus med saa mange forskelligartede Mennesker. Hun er Forstanderinde for Sygeplejerskerne; for selve Hospitalet staar ogsaa en Kvinde. Det er ganske amerikansk og egentlig ganske naturligt, at et Sted, hvor alle Patienterne er Kvinder, skal Kvinder staa for det. Det samme er Tilfældet paa et Kvindehospital her i Byen. De eneste Mandfolk, vi ser her, er Lægerne og Elevatordrengene.«

Den 26. December 1908 fortæller hun, at hun har tilbragt Julen i Stilhed paa »Sloane Maternity Hospital«. »Jeg holdt Juleaften ganske alene i mit Værelse, mens min Sovekammerat gik op nogle Timer til P. H. Det passede mig rigtig godt; jeg har et dejligt stort Vindue med vid Udsigt, og dèr stod jeg og holdt den bedste Del af min Juleaften, — dèr kom Juleglæden til mig,

derfra sendte jeg mine Tanker paa Flugt, og de gik viden om og højt op med Tak og Tro, og det var med taknemligt Hjerte at jeg satte mig til at aabne Pakker og læse Julebreve. Igaar, Juledag, var jeg i Tjeneste hele Dagen, ikke et Minut fri, saa jeg var mør i Aftes. Men alle, der kunde tage *hjem*, fik fri, og det synes jeg var saa rart. I Dag har jeg saa lidt længere fri til Gengæld. I Aften skal vi op til P. H., der bliver sunget Julesalmer gennem Hospitalet, der jo er smykket som sædvanlig. I Morgen skal jeg til dansk Juletræ, hvis jeg faar fri om Eftermiddagen, oppe i den danske Menighed; det vilde jeg gerne — nu faar vi se.

Jeg er nu kommet ret godt ind i Arbejdet her, og det gaar lettere for mig. Det morer mig at tænke paa, at vi syntes, Tvillinger var en hel Del at passe, mens jeg var hos Ingeborg. Nu har jeg det mere »en gros«!«

I Januar skriver hun: »Miss Hutchinson siger, at naar jeg er færdig, skal jeg blive i Amerika og lave et Hjem for de Mødre med Børn, som ingen Steder har at tage hen. Hver Gang vi har et saadant Tilfælde, siger hun til mig: »There is your home again, and you will run off to Denmark!!« Det er jo meget venligt af hende, men det bliver der nu ikke noget af.«

I Slutningen af Januar er hun i Arbejde blandt »alle de ventende Damer« og siger saa: »Miss Hutchinson spurgte mig forleden med et Blink i Øjet, om jeg kunde tage 24 Timers Tjeneste, for hun vilde helst beholde mig, hvor jeg var, og hun *burde* lade mig faa Nattjeneste for Erfaringens Skyld. Fra anden Side har jeg hørt, at hun havde udtalt, at hun fik mere Arbejde ud af Kvinderne og de var tillige mere tilfredse under mit Regimente end sædvanlig. Det er rart at vide, og der er ingen Tvivl om, at hele den Atmosfære jeg levede i hjemme, mine Konemøder og det Hele, har givet mig mere Øvelse i at omgaas den Slags Mennesker, end de fleste andre

har Lejlighed til at faa. Jeg har ikke haft een Vanskelighed med dem, noget som jeg finder taler stærkt for deres Villighed og Elskværdighed. Jeg vilde bare ønske, jeg kunde have været mere for dem i mange Henseender, og her kunde rigtignok gøres umaadelig meget blot ved Interesse og Kærlighed, hvis man havde lidt frie Hænder. Jeg venter nu imidlertid at gaa i Nattjeneste snart, hvor det saa bliver — maaske i Fødestuen, som jo kan være lige travl Dag og Nat.«

Senere i samme Brev skriver hun i Anledning af en lille ny Søsterdatters Ankomst: »Det er næsten en Skam, at jeg ikke er hjemme og kan tage Affære, for nu vilde jeg jo have nogen Forstand derpaa! Men jeg maa passe paa, at jeg ikke begynder igen med min Familie og mine Venner, naar jeg kommer hjem, for saa er jeg jo aldeles verloren og kommer aldrig ud af det igen. Og jeg kan ikke tænke mig at bruge mit Liv til at gaa og nusse over een Patient, — jeg maa have mere at »rive i«, som Olaf Poulsen siger. Men den Tid den Sorg.«

Den 3. Marts 1909 er hun atter paa Presbyterian Hospital og skriver: »Nu sidder jeg igen her i mit eget Værelse med Hygge og Varme omkring mig, og jeg er glad ved at være tilbage, hvor alt er kendt, og jeg kan godt tilføje: kært, for jeg holder meget af Stedet. Og nu har jeg begyndt paa mit sidste halve Aar, som jeg med Guds Hjælp vil komme igennem lige saa godt, som jeg er kommet igennem de halvtredje, der er gaaet.

Jeg har haft en meget livlig Uge, som jeg skal forsøge at beskrive Jer; den har oprigtig talt sat mine Kræfter paa Prøve, men det er en Glæde for mig at se, hvor godt de holder. Jeg havde en meget bevæget Nat i forrige Uge paa »Sloane«, som jeg en Gang skal fortælle Jer mundtlig om. Heldigvis endte alt godt, og jeg fik Forsikringer om, at jeg havde gjort alt, hvad jeg kunde, for at redde Situationen. Jeg er uhyre taknemlig for,

at jeg nu er igennem den Uddannelse uden at noget er sket, som jeg burde have forhindret. Min sidste Nat var ret anstrengende, uden Hvile; saa pakkede jeg og Kl. 11 tog jeg herop, hvor jeg kom til en Undervisningstime. Dernæst blev jeg Kl. 1 sendt til »Accident Ward« (Skadestuen), hvor jeg arbejdede temmelig haardt til 7. Jeg var gevaltig mør, prøvede paa at pakke ud, men det gik ikke, og jeg sov ind med mit elektriske Lys brændende og fandt mig selv næste Morgen halvt afklædt med Haaret ned ad Nakken fyldt med Haarnaale — men jeg havde en dejlig Søvn!

I Gaar Morges blev jeg sendt til en Afdeling fra 7—8¼ — saa skulde jeg gaa i Distriktsarbejde. Ud kom jeg da, klædt i blaa Uniform, noget lignende, men kønnere, end Probationeruniformen, lang graa Ulster og graa Hat, sort Taske paa Armen. Saa klatrede jeg op og ned af Trapper og saa lidt af de temmelig frygtelige Boliger, som fattige Folk lever i. Jeg gjorde 13 Besøg og udførte mangeartet Arbejde; det var en lang Dag og ret anstrengende, navnlig da jeg pludselig maatte lave i Stand til en Operation efter en Abort. Doktoren bragte sine Instrumenter, jeg fik Konen placeret paa Køkkenbordet som Operationsbord, fik hende skrubbet ren og hjalp saa Doktoren. Hvorledes jeg paa en Gang gav hende Chloroform, holdt paa hendes Ben og søgte at passe paa hendes Puls og saa midt i det Hele maatte holde en Tændstik for Doktoren, da Lyset var ret mangelfuldt, begriber jeg ikke nu; men vi kom tilsyneladende godt fra det Hele. Efter at jeg havde baaret Konen ind i hendes Seng gennem en Dør, som knap kunde rumme os begge, og havde ryddet op, kunde ingen se, at der havde været det mindste paa Færde. Nu haaber jeg, hun kommer sig.

Da jeg kom hjem noget over 6 og havde alle mine Journaler at skrive, telefonerede de til mig fra Hoved-

kontoret, at jeg havde Vagt paa Operationsstuen den Nat, da én var syg. Heldigvis var alt roligt, og jeg blev færdig henad 8½ og gik i Seng paa 1. Sal ved 10½-Tiden, skævende til Telefonen, som heldigvis forholdt sig tavs. Nu i Morges blev jeg sendt til Operationsstuen for nogle Dage og har vist Vagt hver Nat. Det var helt rart at være der igen — 7 Operationer i Dag, saa naar vi bliver færdig i Aften, er ikke godt at vide. Se dette var en lang Historie om, hvordan Dagen gaar for lille Lise. Det er jo rart, at man kan passe ind hvorsomhelst, men jeg haaber om nogle Dage at gaa tilbage til Distriktsarbejdet, som jeg har megen Interesse for.«

Dette Haab gik i Opfyldelse. Hun skriver nogle Dage senere: »Det er en træt Skabning, der i Aften sætter sig til at skrive til Jer. Hver Dag synes at bringe mere Arbejde, og jeg kan aldrig blive færdig før efter 8 om Aftenen uden at have mindste Fritid om Dagen. Men det er tilfredsstillende og interessant Arbejde, jeg kommer godt ud af det med mine Patienter, hvoraf jeg har mange forskellige Typer. Har I Lyst til at høre et Udvalg? to Bøhmerfamilier, en polske Jøder, en russiske Jøder, en tyske Jøder, en østrigsk, en italiensk, en ungarsk og en Armenisk Familie — Resten er vist mere eller mindre amerikansk. For det meste gaar Samtalen gennem et Barn, men jeg forsøger mig dog paa italiensk og har ogsaa lært lidt bøhmisk; jeg ved hvad Smerte og Farvel hedder og næsten alle Dagene. Det er et broget Billede, jeg hver Dag ser paa mine Vandringer, og hvor her dog vrimler af Mennesker! Paa en Solskinsdag kan man næsten ikke komme frem paa Fortovene for sjippende, skøjtende, legende Unger, foruden Barnevogne og Mødre. Jeg begynder at føle mig helt hjemme paa Østsiden, og jeg tror nok, jeg vilde leve mit Liv dèr, hvis jeg skulde blive herovre, hvad jeg Gud ske Lov ikke

skal. Jeg har hver Dag 12—14, i Gaar 17 Besøg, og jeg har mange meget syge Patienter, adskillige daglige Forbindinger o. s. v. Der bliver ingen Tid tilovers til at studere, og nu rykker vore Eksaminer jo nær, — jeg maa vist flyde paa Stumperne, og jeg siger ligesom Studenten, da Professoren spurgte ham, om hans Hjerne lignede en ren Ørken: »Ja, men gid Kamelerne vil forstaa at finde Oaserne«.

Man forstaar, at Frk. Muncks Arbejde i den hjemlige Fattigpleje i Lille Næstved i hendes tidlige Ungdom har været hende et godt Grundlag for Virksomheden i New Yorks »Eastend«. At hendes aandelige og legemlige Kræfter har været af usædvanlig Art, forstaar man ogsaa.

Om Søndagen og paa enkelte Dage, hvor Distriktsarbejdet har været mindre krævende, gør hun Tjeneste »in the office« — Hovedkontoret, hvorfra Miss Maxwell eller Viceforstanderinden dirigerer hele Arbejdsstaben. Her har hun en Dag en Samtale med Miss Maxwell, som sætter hende i stor Bevægelse. Hun skriver herom hjem til Forældrene: »Hun spurgte mig først om, hvordan jeg syntes om Distriktsarbejdet, og jeg kunde jo sige, at jeg fandt det baade interessant og lærerigt. Saa sagde hun, at hun vistnok meget snart vilde gøre mig til »head-nurse« (Oversygeplejerske), lade mig faa en Afdeling, for hun vilde gerne give mig den Slags Arbejde, og hun ønskede at jeg skulde blive en *undervisende* head-nurse. — Naa, det var jo meget godt, skønt jeg veed, jeg vil være temmelig skælvende indvendig, naar jeg faar Ansvaret. Men saa sagde Miss Maxwell, at hun syntes ikke det var nok af administrativt Arbejde, hvis jeg skulde tage den Slags op hjemme, og derfor vilde hun tilbyde mig at blive her efter min Uddannelse og give mig en Stilling, hvor jeg kunde komme

ind i noget af alt det, der er nødvendigt for at styre en Sygeplejeskole.

Jeg ved, I vil sige, at det kan der jo ikke være Tale om, det samme er der noget i mig, der siger. Men paa den anden Side er det et saa godt Tilbud, at jeg for Alvor maa overlægge det baade med Gud og Mennesker, før jeg siger decideret Ja eller Nej, og naturligvis ønsker Miss Maxwell et Svar i god Tid for at lægge sine Planer. Jeg vilde ønske, at I kun vil omtale dette til den snævreste Kreds, og saa vilde jeg gerne have, at I skulde overlægge det med Margrethe Koch.

For mig staar det som det letteste og bedste at rejse, saa snart jeg er færdig; 3 Aar var Aftalen, og derved maa det blive. Men saa kommer alle disse Tanker: hvis det virkelig er mit Livsarbejde, hvis der kunde være mindste Tale om, at jeg kunde udrette nogetsomhelst, vilde det saa ikke være Ret og Pligt at tage saa megen Uddannelse og Dygtighed med hjem som muligt, vilde saa et halvt Aar ikke være vel anvendt, og vilde det ikke være rigtigt at sætte min personlige Lyst til Side og blive her. — — — I vil forstaa, at dette er Alvor og maa ses fra alle Sider. Jeg har en stærk Følelse af »at tage Hatten af, før man ser Manden«, for der er jo ingen, der har haft Bud efter mig, og alt, hvad der hedder Sygeplejeskole hjemme, er vist saa uhyre svævende endnu, jeg føler mig saamænd ogsaa langtfra kapabel til at udrette noget dygtigt. Men min Vej er blevet jævnet saa vidunderligt for mig hele Tiden, og jeg klynger mig jo stadig til den Tanke, at der er en Mening i mit Liv, og at Gud vil give mig en Gerning, der helt kan fylde det.«

Den 26. Marts 1909 skriver hun: »Jeg lever et gaaende, virksomt Liv, jeg holder af det og jeg føler, det er nyttigt. Mon jeg fortalte Jer om min Patient, 32 Aar med 8 Børn, som jeg blev sendt til. Hun havde haft to Læ-

ger, som begge erklærede, at det var haabløst, de vilde ikke komme igen, da det blot vilde være Pengespild*). Jeg fandt hende Torsdag, urørt fra om Mandagen, hvor hun pludselig var blevet syg, med højre Arm lammet, absolut stum og med Lungebetændelse. Det tog mig jo en god Tid at faa hende ren og redt, skiftet og lavet i Stand, men det lykkedes. Næste Morgen, da Tilstanden var den samme, sagde jeg til Familien, at jeg syntes, hun burde have en Læge, hvad der saa end skulde hænde. En tredje blev saa hentet, en ung tiltalende Mand af vort Hospitals Stab. Han undersøgte hende grundigt og fandt jo Situationen meget kritisk.

Vi har saa arbejdet med hende; en Dag saa det ud, som Døden var der, men næste Morgen kunde hun sige yes og no og noget mere, og nu synes der hver Dag at være lidt Fremgang. Jeg traf Doktoren der i Gaar, og vi var enige om, at det var et helt Under, at hun levede. Nu haaber jeg blot inderligt, at hun maa komme sig. Doktoren har været saa venlig at overdrage mig sit Honorar hver Gang til vort Distriktsarbejde, hvilket jo var meget kønt. Han mener vist, at jeg har gjort Størsteparten af Arbejdet ved ganske simpelt at give hende almindelig Sygepleje. Der var i Virkeligheden ikke meget for Videnskaben at gøre, saa haabløst saa det ud.

I Juni er det Meningen, at vi alle i Klassen skal tage Statseksamen. Jeg tror, det foregaar paa Columbia Universitetet her i New York. Denne Ordning har i de senere Aar hjulpet til at hæve Standen og skaffe Folk en Garanti for Sygeplejerskernes Uddannelse og Viden.«

Midt i April Maaned synes hun, takket være et Brev fra hendes Moder, at være kommet til et Resultat med Hensyn til Fremtiden. Det er øjensynligt, at Længslen

*) Den Slags Læger fandtes der desværre den Gang en Del af i New Yorks »Eastend«. M. K.

efter de gamle Forældre, Hjemmet, Søskendekredsen og Fædrelandet efterhaanden er vokset saa stærkt, at hun beslutter sig til et Kompromis: hun vil blive paa Hospitalet til Julen — altsaa et Fjerdingaar efter endt Uddannelse. Hun vil saa sige til Miss Maxwell, at hun godt kan forstaa, hvis denne ingen Brug har for hende for saa kort en Tid, og saa vil hun sige Tak for det gode Tilbud, som hun desværre maa afslaa. Hun føjer til: »I maa ikke tro, jeg drømmer om at faa en saa ophøjet Stilling« — formodentlig som Forstanderinde for en Sygeplejeskole — »jeg finder det baade naturligt og rigtigt, at der tages et Menneske, der er inde i de hjemlige Forhold, saa for mig kan der ikke komme nogen Skuffelse paa det Punkt. Noget andet er, om jeg maaske paa en eller anden Maade kunde blive til Hjælp og Nytte ved min anden Steds fra indvundne Viden og Erfaring. Men lad det ligge, det synes mig altsammen saa fjernt, og hvilken Velsignelse at jeg ikke selv skal bane min Vej, men trygt kan lægge den i Guds Haand.«

Frk. Munck havde i Vinterens Løb været med til at danne en Bibelkreds blandt Sygeplejerskerne. Om den skriver hun den 28. April: »Jeg er saa glad og taknemlig i Dag, fordi vort første Møde i Aftes gik godt. Vi havde en ung Læge, Dr. Edwards, som i Juli rejser til Kina, til at tale for os, og han gjorde det netop saadan, som jeg havde ønsket. Her er jo i dette Hus et Spørgsmaal om at holde »vaagen«, rent legemligt set, og han gjorde mere end det, jeg tror, vi alle var glade for Aftenen. Det er med en vis Bæven, at man prøver paa at være med til at faa en ny Aand ind i dette store Hus, og hvor maa vi ikke være taknemlige for, at det vandt Genklang. Vi var vist ca. 50, der er jo mange paa Nattjeneste, nogle skal ud og nogle skal forberede sig til Timer — jeg var glad, vi var saa mange.

Nu har jeg omsider talt med Miss Maxwell og meddelt hende min Beslutning om at blive til Jul, og hun gik straks ind derpaa, fandt det var bedre end ingenting og var saare elskværdig og fortryllende.

Jeg venter at blive skiftet om snart, men aner ikke, hvad de vil give mig. Jeg vil sikkert savne mit Friluftsarbejde og mine Patienter; jeg føler mig ganske hjemme i New York nu. Jeg har haft en Masse bøhmiske Familier, som jeg holder meget af; en taknemlig gammel, sød Bedstemoder, hvis Sønnesøn jeg havde passet gennem en ret alvorlig Lungebetændelse, slog Armene om mig og kyssede mig paa Kinden forleden, inden jeg fik mindste Tid til at sunde mig! Og I skulde se en lille 7aars Dreng kysse mig paa Haanden i Dag; han gjorde det med en Gratie, der var en Dronnings Page værdig. Der er mere Taknemlighed i denne Verden end man skulde tro.«

I Maj Maaned bestaar Frk. Munck saa sin sidste Eksamen — hvordan hun kom fra det, ved hun knap. »Min medicinske Eksamen (lad for alting ingen dansk Læge høre dette haarrejsende Udtryk!), jeg mener min Eksamen hos den medicinske Professor, fandt jeg selv ret vellykket; jeg svarede paa alle hans Spørgsmaal, han gjorde ikke den mindste Indvending og sagde Tak med et elskværdigt Smil.«

Forøvrigt mener hun, at naar man bare kommer igennem Eksamen, saa vejer den egentlig meget lidt op mod tre Aars praktisk Arbejde. Naar man staar godt dèr, er det jo det vigtigste. Efter Eksamen følger den store »Graduation«-Fest, hvortil Sygeplejerskerne kan indbyde Gæster. Hun beklager, at Forældrene ikke kan komme over, men sender dem dog en Indbydelse for at de kan se, hvordan den ser ud.

Senere skriver hun til Forældrene: »Det bedste jeg kan gøre paa denne vor Festdag er at skrive til Jer; jeg

kan godt mærke, at jeg vilde ønske, I var her, for det er en meget tom Følelse at være saa alene, naar man har naaet et Maal. I Aften Kl. 8 staar det store Slag, hvor vi faar vore Diplomer og vor Skolenaal, men for vort Vedkommende — vi som kom i September — er det »Konge for en Dag«, for vi har ingen Ret til at beholde dem, før de 3 Aar er gaaet. Igaar Middags blev vore Navne slaaet op; vi havde alle bestaaet Eksamen. Her er altid en Æresliste paa 6 hvert Aar, og som Nr. 2 paa denne figurerede Navnet Laura Charlotte Munck, hvilket altsaa var et ret tilfredsstillende Resultat af de næsten 3 Aar — hvis det da ellers paa nogen Maade er retfærdigt.

Der er meget festligt nede i Salene med Masser af Blomster og Palmer o. s. v. og der kommer vist ca. 300 Mennesker i Aften. — Det blev over al Maade festligt — i et komplet Blomsterhav; vi var 26 og alle fik vi Blomster sendt fra Venner ude omkring, dejlige alenlange Roser, Orchidéer og — allerbedst — en Buket Bøgegrene og Æbleblomster fra en dansk Sygeplejerske. Kl. 8 samledes Gæsterne i den store Sal, og saa kom Sygeplejerskeprocessionen, saa mange af de tidligere Aargange, som kunde være med, Klasse for Klasse i Uniform, derefter Skolen og tilsidst vi, to og to, med Miss Maxwell sidst. Der var Pladser til os nærmest Platformen, hvor Bestyrelsen og Talerne sad, og en god Kvartet sang smukt til Indledning. Saa var der Bøn og atter Sang og endelig talte Dr. Coffin, Præst ved den presbyterianske Kirke lige her ved, baade alvorligt og morsomt. Han gav en meget stærk Appel til Udvikling af Personligheden i det alvorlige og indflydelsesrige Liv, som en Sygeplejerske kunde leve, om hun vilde.

Saa fik vi vore Diplomer og den smukke Naal under vældige Klapsalver; de tog Fart, hver Gang Æresliste-Kandidaterne gik over Platformen, og lille Danmark fik

en god Broderpart, som vilde have frydet Eders Hjerter, havde I været her.

Senere paa Aftenen blev der danset til Kl. 12, men jeg gik op lidt før, for træt var man — der vanker jo ingen Eksamensferie eller Hvile efter Festlighederne. Næste Dag var vi igen inviteret til Fest af vor »Alumna Association« — Foreningen af P. H.-Sygeplejersker — det var en smuk Aften, og der blev atter danset, dog kun til Kl. 10. Jeg trak mig igen tidligt tilbage, og efterhaanden som Kammeraterne kom op, blev en hel lille Skare samlet her hos mig. Jeg ved egentlig ikke, hvordan det gik til, men vi endte med at holde en lille Aftenandagt, og det var næsten det bedste af det Hele.

Tirsdag Aften havde vi en arabisk Missionær Zwemer og hans Kone her; han talte udmærket, og vi havde en god, men ikke meget besøgt Aften. Her er altfor mange Aftner optaget til, at de, der ikke er dybt interesserede, vil komme.

Jeg kom da til Officiantgangen fra Distriktsarbejdet og det interesserer mig ikke saa meget. Jeg føler ofte nu, at jeg trænger til et Arbejde, som svarer til min Alder, jeg trænger til Ansvar for at vokse. Dermed mener jeg jo ikke, at jeg er vokset fra nogetsomhelst Slags Arbejde, men dette fylder mig ikke nok.«

I Juni Maaned skriver hun hjem: »Nu skal I høre, jeg har den Ære og Glæde at præsentere mig selv som »headnurse« i vor »Accidentward« (Skadestue), dèr hvor jeg var sidste Aar. Jeg er mildest talt henrykt. Det kom absolut bag paa mig; Kl. 1 i Gaar blev det sagt mig, at jeg skulde gaa derned Kl. 2, i Morgen rejser min Forgænger, som i disse Dage sætter mig ind i alle Detailler, og dem er der en Masse af. Jeg kunde ikke have faaet noget bedre, og nu haaber jeg inderligt, at jeg maa kunne gøre det ordentligt — jeg vil prøve efter bedste Evne. Næsten alle Patienter, der kommer til Hospita-

let, kommer ind den Vej, — foruden alle Ulykkestilfælde o. s. v. Det kan synes underligt, at man kan holde meget af et Sted, hvor man ser saa meget sørgeligt; men vi bringer jo den første Hjælp og Lindring og gør virkelig noget for Mennesker.

Foruden Skadestuerne, hvor jeg har 4 Sygeplejersker og en Sygetjener, har jeg en lille Observationsafdeling for Børn, hvor hvert Barn tilbringer 24—48 Timer før de gaar til den rigtige Børneafdeling, for at de ikke skal bringe nogen Smitte ind med sig. Jeg tror nok, jeg kan faa alt det at se efter, som jeg kan ønske mig.«

Efter at have fortalt Forældrene, at Operationssoversygeplejersken af Miss Maxwell havde udbedt sig, at Frk. Munck maatte blive hendes Efterfølger, skriver hun: »Jeg burde vist blive i Amerika, hvis jeg ønskede lidt Laurbær! det vil vel gaa mig hjemme efter det gamle Ord: En Profet er ikke agtet i sit eget Fædreland, men jeg vil jo alligevel prøve det og glæder mig meget til at komme hjem.

Længere kom jeg ikke i Aftes, nu er det atter Aften efter en ret anstrengende Dag: to nye »nurses«, som skulde sættes ind i Arbejdet, jeg selv ret ny og Patienter ligefrem væltende ind. Ambulancerne var ude den ganske Dag. Jeg fik ingen Fritid, men jeg morer mig temmelig godt hele Tiden, nyder Arbejdet og prøver paa at tage Ansvaret op. Jeg har en Masse skriftligt Arbejde og en stor Protokol at føre, saa maaske jeg vil faa nogle graa Haar, eller — hvad jeg hellere vil — miste nogle Pund!«

Den 8. Juli fortæller hun: »Vi har haft højst anstrengende Dage i Skadestuen, navnlig i Anledning af den 4. Juli*), som Drengene fejrer med at skyde Fingre af sig selv, brænde sig og ødelægge deres Øjne. Vi har

*) Amerikas Frihedsdag.

haft mellem 70 og 90 Mennesker inde hver Dag med større eller mindre Skader, og det tager alle Ens Evner at holde rede paa det Hele. Jeg kan godt mærke, at det er en anstrengende Post, jeg er blevet sat paa. Foruden Arbejdet skal jeg jo »traine« mine »nurses«; heldigvis er de baade elskværdige og flinke, saa vi kommer godt ud af det.

Det, som falder mig sværest, er mit ret store Kontorarbejde. Jeg har mine Hænder fulde, men jeg er glad derved og hidtil er det gaaet godt uden Knirkeri. I kan nok forstaa, at vi faar mange slemme Tilfælde ind i vore Ambulancer, som næsten er ude hele Dagen og ofte Natten med; her bliver syt sammen og lappet paa meget. I Gaar Aftes efter 6 fik vi en Italiener ind med et Knivstik i venstre Side og alenvis af Tarme hængende ud i en stor Klump. Det var en blodig Affære; to Læger syede ham sammen, mens vi gik til Haande — og mens en halv Snes andre ogsaa skulde ses efter. — — Manden lever endnu og er taget op i en af Afdelingerne. Mærkelig nok har jeg været i hans Hjem og passet en lille Pige, mens jeg var paa Distriktsarbejde. Det var saadan et rigtigt italiensk Slagsmaal, der ofte ender meget fatalt.«

I et andet Brev skriver hun: »Jeg vilde nødig være i nogen anden Gerning, mit Arbejde optager og interesserer mig absolut, men det tager ogsaa mine bedste Kræfter, og nu da jeg har en Del Ansvar, kan jeg godt mærke, at det tager endnu mere ud af mig end før, da jeg nok havde Ansvar, men ikke baade for mit eget og andres Arbejde. Jeg er glad over, at det gaar mig godt med alle dem, jeg arbejder med; vi arbejder i Samklang, og de er saa villige og søde imod mig og viser mig al den Respekt, som min Stilling kræver.

Jeg har en Pige den halve Dag, som gør ypperligt rent; men hun er ikke rigtig sikker mod Drik. Nu til

Morgen var hun lovlig leende og ikke rigtig sig selv, og saa tog jeg mig for at tale med hende i Eftermiddag. Det Skind var ganske forbavset over min Maade at se Sagerne paa: Of course, nobody has ever spoken that way to me before*), sagde hun, og hun indrømmede, at hun drak som et Middel mod »trouble«**). Jeg haaber inderligt, at jeg kan være hende en Ven, saa hun kan blive standset, men I kan vist forstaa, at der er ikke megen Tid til Samtale og Paavirkning.«

Hun er stadig haardt spændt for paa Skadestuen og siger: »Jeg er om Aftenen saa mør, at mit Tilflugtssted er min kære Seng, og Gud ske Lov, jeg kan sove som en Sten fra Kl. 8, om det skal være, og vaagne med nye Kræfter næste Morgen, ganske vist sommetider ønskende, at der var en halv Snes Timer tilbage at sove væk.« Hun takker varmt for et Brev fra Moderen og føjer til: »Det har en Blanding af Stimulation, Lindring, Beroligelse og Opmuntring at bringe, for at tale næsten i Medicinsprog. Men endnu er der vist ingen Medicin opfunden, der kan bringe alt det paa een Gang, undtagen den menneskelige Kærlighed, og det er dejligt at føle sig omgivet af den og opmuntres af den.« Det er d. 5. August 1909 hun skriver dette, og Opmuntringen har i Sandhed været tiltrængt, for hun fortsætter: »Jeg havde i Gaar den værste Dag, jeg har haft, tror jeg, paa dette Hospital! vi havde 125 Patienter, Ambulancerne ligefrem øste dem ind, adskillige skrækkelige Tilfælde, 4 der blev forberedt til Operation — ja, jeg kan ikke beskrive Jer det hele, det ligefrem svømmede, og det krævede hele min Selvbeherskelse at bevare Koldblodigheden og være Herre over Situationen. Jeg var lidt nedtrykt om Aftenen — syntes ikke jeg havde Mod til at begynde paa saadan en Dag igen, og den var heller ikke

*) Der er jo aldrig nogen, der har talt til mig paa den Maade før.
**) Bekymringer.

saa slem, da den kom næste Morgen. Jeg havde atter sovet mig til Kræfter og Mod. De sidste to Dage har været skrækkelige, men i Aften er jeg ved godt Mod, for jeg prøver paa at gøre mit bedste, og saa gaar det jo nok. Jeg vil prøve paa at være som den gode Husmoder, der »ler ad den kommende Dag«; jeg har altid beundret den Beskrivelse, og selv om det er et sørgeligt Hus, jeg er Husmoder i, saa trænger vi netop til de Egenskaber dèr, som der tales om. New York er en forfærdelig By, vi har haft tre Selvmordsforsøg i disse Dage, aah, hvad Mennesker kan gøre ved sig selv! En styrter sig ud fra 3. Sal, opnaar at slaa sig halvt fordærvet og brækker Lemmer og kan dog muligvis leve, en anden aabner Gashanen og dør fra Mand og Barn, fordi et andet Barn døde for en Maaned siden. En tredje drukner sig, men reddes i sidste Øjeblik. Det er maaske noget ondt i mig, men jeg kan sommetider tænke, at det er for galt, at vi skal slide os næsten halvt fordærvet, fordi andre Mennesker ikke vil tage Livskampen op! men jeg har ogsaa megen Medlidenhed med dem.

Jeg har slet ikke haft fri i denne Uge, haabede at kunne tage min Eftermiddag i Dag, men saa fik vi et Barn ind med Diphteri, som maatte afsondres, og saa syntes jeg, jeg maatte blive og se, at alt gik rigtigt til. Nu haaber jeg paa i Morgen eller Lørdag — jeg tror, jeg vil sove hele Eftermiddagen. Nu skal I ikke faa mere af mine Jeremiader. Men husk blot paa, at jeg er rask og interesseret, og tro endelig ikke, at jeg bliver overanstrengt.«

Den 12. August skriver hun til Forældrene: »Jeg glæder mig nu meget til at komme hjem og leve lidt med Jer igen, ja, sommetider længes jeg inderligt derefter. Paa den anden Side er det underligt for mig at tænke paa, at disse 3 Aar er gaaet, disse soldatermæssige 3 Aar,

hvor det faldt af sig selv at staa i Linjen, og hvor hver Dag bragte sit Arbejde, uden at man spurgte efter det. Jeg tror, jeg har haft lidt af den Følelse en Munk eller Nonne har, naar de gaar i Kloster, at nu er Verden forladt og kun et Minde, som ikke skal tages frem for ofte for ikke at gribe forstyrrende ind i Klosterfreden. Og nu skal jeg ud i denne Verden igen, og har jeg noget at bringe fra minUdlændighed? har jeg vundet det, som jeg ønskede og tragtede efter? Det er med meget lidt Bekymring, jeg seer paa mit Fremtidsarbejde, jeg tror, der maa være noget for mig at gøre. I den Retning synes jeg, jeg har vundet noget og har noget at bringe. Jeg er villig til at prøve at forrente mit Pund, hvis Tiden er moden, og jeg kunde gøre nogen Nytte.

Men der er jo andre Ting, der lokker mere, — ja, jeg mener, som tiltaler noget af det bedste i mig, mere, og det er f. Eks. en Menighedspleje i et Fattigkvarter i København, eller — ja, nu maa I ikke blive forskrækket — en lille Ørkenstation i Arabien eller noget lignende. Jeg vilde aldrig due til at være Missionær, det ved jeg klart nok, dertil er jeg hverken from eller ydmyg eller bedende nok. Men jeg ved, at jeg kunde passe syge, og jeg synes mange Gange, at der er Kald fra de Steder, hvor *intet* bliver gjort, hvis ikke de gaar, der kan og er villige. Jeg er kommet til at se lidt anderledes paa Missionsgerning, end jeg før har gjort. Jeg synes nu, at enhver Kristen har Ret til at gaa, hvis de kan lægge et nyttigt Arbejde ind i Gerning med eller uden Ord. Jeg indrømmer dem, der kan være Missionærer i *Ord og Gerning*, den første Plads; men jeg finder, at kunde der skabes en Stand af trofaste, troende, arbejdende Mennesker, der arbejdede i den rette Aand, saa vilde det være en Vinding for en Mission.

Det er maaske underligt af mig at tale om dette, det ligger jo slet ikke for, det er mig slet ikke en Livssag eller noget, som jeg føler, jeg bør gøre, eller er udset

til, langt fra! Nej, jeg tror, det er mere dette, at jeg nu føler mig udrustet med noget, der kan være til Nytte næsten hvilketsomhelst Sted paa Jorden. Og saa er Verden blevet saa lille, efter at jeg har levet i 3 Aar Tusinder af Mile fra Jer, — og saa, ja saa er det vel dette, at har man et Liv at spendere (hvor langt ved man jo ikke), saa synes man, at det skulde gøre den mest mulige Nytte. Der er intet, jeg tragter efter for mig selv, — ikke fordi jeg har opgivet Egenkærlighed eller er virkelig selvfornægtende og kærlig, men ganske simpelt fordi det, jeg kunde tragte efter, alt det, jeg en Gang troede Livet kunde bringe mig, ligger bag mig, og foran mig ligger »Dødens palmesmykte Haver«. Og bliver mit Liv ikke til Glæde og Nytte for nogen, saa er det først i Sandhed spildt. Derfor, naar disse 3 Aar er omme, og om Gud vil lade mig komme hjem, saa er jeg parat til, hvad der kalder, hvis jeg kan høre Hans Stemme, der har ledet mig og trøstet mig og holdt mig oppe igennem disse Aar, hvor troløs og fejg og stridig jeg end mange Gange har været.«

Det gaar nu mod Slutningen af Frk. Muncks Skadestue-Virksomhed, og hun har travlt med at sætte alt i Skik til Efterfølgeren. Hun skriver: »Jeg har været ivrigt optaget af at faa alt ordnet saa godt som muligt til hendes Tilbagekomst, jeg har faaet flere Ting malet og frisket op og alle gamle Ting fornyet. Det er en god Ting paa dette Hospital, at man næsten altid kan faa, hvad man med Rimelighed forlanger, og jeg haaber at overlade hende Huset i god Stand. Jeg har nogle vældig flinke og hurtige Medhjælpere nu, som er saa ivrige efter, at alt skal være pænt, og det er rart at høre, at Lægerne er tilfreds med Arbejdet, de føler sig saa hjemme dernede, og de er alle flinke og elskværdige at arbejde med. Hovedkontoret, hvor mit Kontorarbejde lander, gaar det ogsaa godt med. Mr. Morloch, som er

et Factotum, spurgte mig forleden, om jeg havde hørt, at Hospitalet var ved at opsætte en Kontrakt med mig om at overtage Skadestuen paa 5 Aar. Det var naturligvis Spøg, men det viser dog, at de mener, jeg kan magte det, noget jeg næsten tvivlede paa i den strængeste Tid.«

Den 27. August skriver hun til Forældrene: »Det glædede mig at høre om Miss Maxwell, der vilde »lære mig alting«! hun kommer nok hjem ladet med gode Forsætter, paavirket af Margrethe*). Vi venter hende først i næste Uge.«

1. September bliver hun anbragt paa Officiantgangen for en kortere Tid for at passe en meget syg Tyfuspatient, der er blevet opereret paa Grund af Tarmperforation. »Det er en farlig Sag at have en Laparotomi i den 2. Uge af Tyfus, og endnu tror jeg ikke paa ham. Vi stimulerer ham og passer ham efter alle Kunstens Regler, og at han lever 8. Dag efter Operationen, er et helt Vidunder, men Spørgsmaalet er, om hans Kræfter kan strække til. Man lærer meget ved saadant et desperat Sygeleje. I Dag skulde jeg have haft min Ferie, men Lægerne ønskede at beholde mig, og jeg selv syntes ogsaa, det var saa utilfredsstillende at give det op netop nu, hvor der endnu er Tvivl.«

Senere bliver hun saa flyttet til Hovedkontoret, da Viceforstanderinden rejser paa Ferie. »Jeg er meget glad og taknemlig over denne Ordning«, skriver hun, »da jeg finder, at jeg trænger til at slutte af for en Tid, og tillige synes, at en Maaned er længe nok til at lære en lille Smule af, hvad jeg maaske aldrig faar Brug for. — — — — Nu er der kun 7 Uger til at jeg kan drage hjemad; Gud give det maa gaa godt, og at jeg maa mødes med Jer alle i det elskede Danmark!«

*) Jeg var sammen med Miss Maxwell ved den store internationale Sygeplejekongres i London Juni 1909; jeg deltog i den som Fru Tschernings Sekretær. M. K.

Frk. Munck er nemlig blevet klar over, at hun nu vil hjem, og hun bliver enig med Miss Maxwell om at forlade New York med »Hellig Olav« d. 28. Oktober. Hun har den Glæde, før hun tager ud paa sin omtalte lille Ferie, at se sin Tyfuspatient saa flink, at han ikke mere behøver sin private Sygeplejerske. Da hun kommer tilbage efter et hyggeligt Besøg hos amerikanske Venner og skal begynde sit Arbejde paa Miss Maxwell's Kontor, gør denne endnu et Forsøg paa at faa hende til at blive ved at tilbyde hende en Stilling i sit Kontor for Vinteren, med Overopsyn med Polikliniken, Undervisning af »the probationers« o. s. v. — en af de mest tiltalende Poster paa Hospitalet — noget virkelig fristende for hende. Men hun siger dog Nej Tak — hun *maatte* nu hjem den 28. Oktober. »Dette Tilbud er en Blomst i mit Knaphul at rejse hjem med, men jeg er tilfreds med at have afslaaet det«, siger hun. »Jeg er begyndt at vænne mig til Tanken om, at jeg maaske ikke en Gang vil blive anerkendt som uddannet Sygeplejerske hjemme, men vil blive betragtet som et amerikansk Nul! Jeg har dog mange Fordele, først og fremmest at jeg har mit Hjem og Jer, som ikke er ivrige efter at faa mig i Arbejde straks. Saa kan jeg jo heldigvis gøre frivilligt Arbejde, da jeg ikke er *nødt* til at tjene saa meget, — det er en Ting, jeg er taknemlig for, og som giver mig en Uafhængighed, der er mig meget tilpas. Først og fremmest skulde jeg vist have sagt som Moder, at jeg tror paa, at Gud leder vore Veje, og saa gælder det blot om at gaa dem.«

I Slutningen af September oplever hun de store Festligheder i New York i Anledning af Robert Fulton-Jubilæet, faar ovenikøbet Billetter til den fine officielle Platform af Herlovianeren Konsul Clan, en gammel Bekendt fra Dagene i Lille-Næstved. »Vi kunde se alt«, skriver hun, »ikke alene Optoget, men alle de fremmede

Søofficerer og Amerikas Autoriteter. Det var imponerende: ca. 50 forskellige mægtige Vogne, der forestillede en eller anden historisk Begivenhed, eller havde noget med Dampbaad at gøre; tillige marcherede der tusinder af Mænd, inddelt i Nationer, og Musikkorps i en Uendelighed, spillende de forskellige Nationalsange. I kan forstaa, at det var en underlig Følelse, da jeg pludselig hørte dem spille »Kong Christian stod ved højen Mast«, saa det gjaldede. Clan og jeg rejste os op — pludselig standsede Optoget, en dansk Mand fik Øje paa Clan og raabte »Længe leve Konsulen«, og saa raabte alle de Danske Hurra. Jeg sagde til Clan, at jeg skulde ikke glemme det Optrin paa »fifth Avenue«.

Hun vender saa tilbage til sit Arbejde og skriver: »Miss Maxwell er mageløs imod mig, viser mig alting og taler med mig om Tingene. Hun har givet mig Plads ved sit Bord i Oversygeplejerskernes Spisestue, saa I kan se, jeg er avanceret! Jeg har undervist »Probationerne« to Gange og bevæger mig i det hele taget i de højere Sfærer uden at blive svimmel. Forleden Aften sad Miss Maxwell og jeg sammen i Kontoret, og ind imellem »business« Affærerne sagde Miss Maxwell: »I wish you would have stayed, it would be such a relief to me«, og de Ord gemmer jeg i mit Hjerte. Det er nu Lørdag Eftermiddag, i Aften er jeg igen »Night-superintendent« fra 7—12; det er en god Øvelse.«

Med dette dels administrative, dels ledende Arbejde slutter Frk. Munck sin Uddannelse ved Presbyterian Hospital i New York. Med Vemod tager hun Afsked fra de mange Venner, hun har vundet sig, og hendes Hjerte er fuldt af Taknemlighed over de gode Aar derovre. Men Glæden over nu at vende tilbage til Hjemlandet overskygger dog alt andet, og den 28. Oktober 1909 forlod hun Amerika.

HJEMME

Frk. Munck var ganske klar over, at de Kræfter og den Uddannelse, hun var i Besiddelse af, skulde sættes ind i et Arbejde i hendes eget Land og for hendes eget Folk. Og naar man kendte Miss Maxwell og vidste, hvad Fordringer, der stilledes af hende og hendes Stab, og havde hørt hendes Vidnesbyrd om denne danske Elev, saa var det maaske ikke saa besynderligt, som det kunde synes, naar vi kæmpede som Løver for at føre hende ind paa den Plads, hvor efter vort Skøn det store Slag skulde slaas.

Jeg vil gerne betone, at der er en Række af Forhold og Begivenheder, der paa et bestemt Tidspunkt gaar hinanden i Møde, saaledes at det ene passer ind i det andet, og derved fuldbyrdes det mest afgørende Fremskridt i dansk Sygeplejes Historie.

Forholdet er dette: Man var forlængst færdig med Stuekonerne; man stod med et nyt Materiale indenfor Sygeplejegerningen, og Lægerne var nu fulde af Pris over den skete Forandring. Men hvad der videre taltes om en gennemgribende Reform i Uddannelsen, det interesserede dem i det hele og store kun lidt. Sygeplejerskerne — især de dygtigste — var direkte imod. Tilsyneladende var der kun Fru Tscherning — men var man ikke snart ved at blive træt af hendes energiske Kamp?

Saa kom Frk. Munck hjem i 1909 — fuld af Arbejdsmod og -lyst. Men Arbejde var der bare ikke noget af for hende. Det syntes som om alle Døre var lukkede for

denne »amerikanske« Sygeplejerske. Omsider lykkedes det hende at slippe ind i den beskedne Stilling som 2. Assistent paa Øre-, Næse- og Halsafdelingen paa Rigshospitalet. Der maa dog efterhaanden være sivet noget ud om hendes Brugbarhed, for en Dag blev hun opfordret til at assistere den daværende Leder af Elevskolen paa R. H., Frk. Judith Vang.

Snart efter kom imidlertid det Tidspunkt, da den nyoprettede Afdeling for Hudsygdomme skulde lukkes op. Professor Rasch, som hidtil havde arbejdet ved Kommunehospitalet, skulde nu overtage Stillingen paa Rigshospitalet, og raadførte sig med sin skattede Plejemoder, Frk. Bodil Hellfach, om at finde en Plejemoder til den nye Afdeling. Frk. Hellfach sad i Dansk Sygeplejeraads Bestyrelse og var ikke sen til at foreslaa Frk. Munck, og hun paatog sig selv at sætte hende ind i Arbejdet og Professorens Metoder.

Bygningen var endnu ikke færdig, da Frk. Munck blev ansat, og Professor Rasch bad hende da konferere med Arkitekt og Ingeniør om de forskellige praktiske Indretninger. Men det meste var desværre allerede saa vidt fremskredet, at Ingeniøren, da Frk. Munck med sine sikre, praktiske Kundskaber gjorde opmærksom paa uheldige Forhold, udbrød: »Hvorfor blev De dog ikke ansat i Tide, saa De kunde have staaet os bi!« Men dertil maatte Frk. Munck svare: »Det havde vist ikke nyttet stort, for ingen af de mange Plejemødre paa det gamle Frederiks Hospital er blevet raadspurgt med Hensyn til deres nye Afdelinger her paa Rigshospitalet.«

Som Leder af Sygeplejen paa Afd. H. fik Charlotte Munck nu et Par lykkelige Arbejdsaar i harmonisk Samarbejde med sin Overlæge, Professor Rasch. Hendes Evne til at lede og styre og til at uddanne Sygeplejersker viste sig straks. Da hun senere skulde forlade Afdelingen, kom hun en Dag ud til mig (jeg var nu bosat

paa Frederiksberg), og da vi drøftede Fremtiden, sagde hun pludselig med sit mest poliske Smil, og hendes Øjne straalede —: »Ved Du, jeg har faaet en Anbefaling fra Professor Rasch«. »Naa, den er vel god?« svarede jeg. »Nej, den er saadan, at jeg *aldrig* vil kunne være bekendt at vise den til nogen — saa rosende er den!« Det var unægtelig en særlig Situation, men hvor Frk. Munck nød den!

I alle disse sidste Aar havde det store Bispebjerg Hospital været under Opførelse og i 1913 stod det færdigt til Brug. Med sine Pavilloner, der alle er forbundne ved underjordiske Tunneler, var det i enhver Henseende bragt op i allerførste Række. Miss Maxwell, som det Aar besøgte Danmark, bemærkede da ogsaa, da vi foreviste hende Hospitalet — (hun boede paa Rigshospitalets Afd. H som Frk. Muncks Gæst) — »Ja, nu er København kommet i Spidsen for alle andre med Hensyn til Hospitaler«! (Siden da er der imidlertid bygget pragtfulde Kæmpehospitaler andre Steder i Verden, bl. a. i Paris og New York.)

Selvfølgelig havde Fru Tscherning straks sat sig i Forbindelse med Kommunens Hospitalsautoriteter og foreslaaet dem — da nu alt andet paa det nye Hospital var anlagt efter de bedste og mest moderne Mønstre — ogsaa at indrette Sygeplejen paa en til Tiden og de bedste udenlandske Forbilleder svarende Maade. Det kostede ikke ringe Strid og Modstand, men Direktør K. M. Nielsen og Hospitalsborgmester Jensen forstod Dansk Sygeplejeraads Krav, og Stillingen som Forstanderinde for Sygeplejen (ikke blot Elevskolen) paa Bispebjerg Hospital blev opslaaet.

Saa vidt mig bekendt var det første Gang en Sygeplejerskestilling her i Landet blev opslaaet.

Dansk Sygeplejeraad satte nu alt ind paa at faa Frk. Munck til at søge Stillingen.

Her maa standses lidt for at rede Traadene ud i denne for danske Sygeplejersker saa vigtige Sag. Der er i det foregaaende bl. a. talt om »Elevskolen« paa Rigshospitalet, og det kunde deraf for ikke-sagkyndige se ud, som om Dansk Sygeplejeraad allerede for dette Hospitals Vedkommende havde faaet sit Ønske opfyldt. Men saaledes forholder det sig ikke. Forstanderinden for Elevskolen havde intet at sige m. H. t. Uddannelsen, *efter* at Eleverne var færdige med denne Forskole.

Og da hver Afdelings Plejemoder eller Oversygeplejerske nærmest var som en Stat i Staten, hvor man fordrede *sine egne* Arbejdsmetoder og Skikke anvendt, kunde der jo aldrig komme nogen Sammenhæng i Elevernes Uddannelse. Og bedre var det ikke andre Steder.

Da Charlotte Munck 1. Maj 1913 udnævntes til Forstanderinde for Sygeplejen paa *Bispebjerg Hospital,* skrev jeg i Dagbladet »Hovedstaden« følgende Artikel, som daværende Redaktør af Tidsskrift for Sygepleje, Fru Agnete Claudius, straks optog i sit Blad:

— — — »Naar Hospitalet til Efteraaret aabnes, vil det have Plads til 800 Patienter — altsaa samme Antal som Rigshospitalet — men det vil kunne udvides til at rumme 1800. Hvor mange Sygeplejersker dette Hospital vil kræve, kan her ikke oplyses; men at Tallet bliver betydeligt, kan enhver skønne, og det vil forstaas, hvilket Ansvar der kommer til at hvile paa, og hvilke Krav der vil blive stillet til den nye Forstanderinde. Først og fremmest Evnen til at omgaas Mennesker, til at forhandle med Lægerne, til at vejlede Sygeplejerskerne, til at uddanne Eleverne. Dernæst den praktiske Dygtighed, den aldrig hvilende Omhu, den samvittighedsfulde Husholderiskhed, uden hvilken hele det store Arbejde uvægerlig vil blive kaotisk, uoverkommeligt og afskrækkende bekosteligt.

Men dertil kommer endnu, at det, som her er sket, er

et første Forsøg, som kan faa en meget vidtrækkende Betydning indenfor dansk Sygepleje. Der er derfor Grund til at komplimentere de ansvarhavende — formentlig Direktøren, Lægeraadet og Borgmesteren —, der her resolut har brudt med gamle Fordomme og Fejlopfattelser og er gaaet helt og uden Forbehold over til det Princip, som i Udlandets bedste Hospitaler — først og fremmest i England og Amerika — har vundet Hævd: Man har koncentreret Ledelsen af Sygeplejen under en kvindelig, faglig uddannet Leder, der staar som den egentlig ansvarlige for denne saa betydningsfulde Side af Hospitalets Liv. Frøken Munck vil blive — som den første i Danmark — hvad i England benævnes »Matron«, i Amerika »Superintendent«. Hermed er man naaet til et af de Maal, som »Dansk Sygeplejeraad« igennem mange Aar med stor Energi og under megen Misforstaaelse og uvidende Uvilje har kæmpet for.

Hvem er det saa, i hvis Hænder man lægger denne ansvarsfulde Gerning? (Her følger en kort Skildring af Frk. Muncks Vita.)

De sidste 2 Aar har Frk. Munck virket som Plejemoder paa Rigshospitalets dermatologiske Afdeling, hvor hendes administrative Evner, hendes pædagogiske Dygtighed og personlige Elskværdighed hurtig blev erkendt og vurderet.

Det kan da indenfor alle i Sygepleje interesserede Kredse kun vække Glæde og Tilfredshed at se Frk. Munck indtage Førstepladsen i dansk Sygepleje.«

Denne Artikel tillige med en samtidig, men ikke hermed forbundet, Artikel i Tidsskrift f. Sgpl. af en Menighedssygeplejerske, som kritiserede Sygeplejeuddannelsen herhjemme, gav Anledning til, at Stormen brød løs, idet 105 navngivne Sygeplejersker i Kommunens Tjeneste krævede, at Fru Tscherning indkaldte til et Møde.

Det kan nok siges, at dette Møde fik et meget bevæget Forløb. Man maa imidlertid betænke, at det i og for sig ikke var mærkeligt, at Sygeplejersker, som i mange Aar havde tjent Kommunen vel ved dygtigt og pligtopfyldende Arbejde for de Syge, følte sig forurettede og forbigaaede ved, at en »Outsider« skulde beklæde den nye store Stilling paa Bispebjerg Hospital. Men de forstod ikke, at det her drejede sig om noget helt nyt, som skulde indføres. Det er nu een Gang saaledes, at kun den, der har set en Sygeplejeskole og selv har gennemgaaet den, kan oprette en saadan. Og disse dygtige Sygeplejersker forstod ikke, at Tiden var ved at løbe fra Uddannelsen herhjemme. Det var det, jeg havde kaldt for »uvidende Uvilje« — et Udtryk, som vakte stor Harme. Man kan ikke standse Udviklingen; enhver Arbejdsgren, ethvert Fag maa bestandig gaa fremad, saa vist som Stilstand altid ender med Tilbagegang. Elevernes Uddannelse ved de forskellige Sygehuse var, som før nævnt, i høj Grad tilfældig og ganske uden ensartet Præg eller System, — derfor fik man bestandig Bevis indenfor Dansk Sygeplejeraad, som ved Løbets Ende skulde godkende Resultaterne.

I denne Sammenhæng maa her anføres, hvad Direktøren for Københavns Hospitalsvæsen, K. M. Nielsen, skrev i Tidsskrift for Sygepleje i 1932:

»Redaktionen af nærværende Tidsskrift har anmodet mig om at fremkomme med nogle Udtalelser i Anledning af Forstanderinde, Frk. Charlotte Muncks Død. Jeg gør det med Glæde, thi vort Samarbejde, der har bestaaet i omtrent 20 Aar, har fra første Færd og til hun lukkede sine Øjne været lykkeligt og godt.

Ved en Lejlighed som denne er det umuligt at lade være med at kaste Blikket tilbage og fremkalde i sin Erindring noget af det, der skete, da Sygeplejen paa Bispebjerg Hospital skulde organiseres. Fra Dansk Sygeplejeraads Side gjordes der, ikke

mindst gennem dettes Talsmand Fru Henny Tscherning, indtrængende Henstillinger overfor Kommunen om at benytte den Lejlighed, som Aabningen af et nyt større Hospital gav, til at faa Sygeplejen og Sygeplejeuddannelsen paa dette centraliseret under en Forstanderinde i højere Grad end Tilfældet hidtil havde været her i Landet — noget i Retning af, hvad man kendte fra Amerika og England og enkelte andre Lande. Spørgsmaalet blev grundig drøftet mellem Læger, Sygeplejersker og Hospitalsledelse, og jeg erindrer tydeligt, hvor stærkt Meningerne stod mod hverandre. Ikke faa Læger og Sygeplejersker ansaa Kommunehospitalets Sygeplejeskole og dets Plejemodersystem for saa udmærket, at der burde finde en direkte Overføring heraf Sted til Bispebjerg Hospital, medens andre sluttede sig til Dansk Sygeplejeraads Anskuelse. Blandt de Organer, som jeg skulde forhandle Sagen med, lykkedes det ikke at opnaa Enighed herom. Magistraten og Borgerrepræsentationen sluttede sig imidlertid til Hospitalsdirektoratets — i Overensstemmelse med de dengang nys udpegede Overlægers Anskuelse — fremsendte Indstilling, om at der paa Bispebjerg Hospital blev oprettet en Forstanderindestilling, hvis Indehaver skulde have Overledelsen af hele Sygeplejen og Sygeplejeundervisningen under sig.

Efter at være naaet saa vidt, gjaldt det om at finde den Person, der havde Evne til at løse denne for Kommunen og for Sygeplejestanden saa vigtige Opgave. Udmærkede Emner hertil fandtes der bl. a. indenfor vort eget Hospitalsvæsen, men Opmærksomheden fæstnede sig dog særligt paa Frk. Charlotte Munck, der efter endt Uddannelse paa *Presbyterian Hospital* i New York var vendt tilbage til Danmark og i et Par Aar havde gjort Tjeneste dels i en underordnet dels i en overordnet Stilling paa Rigshospitalet. Frk. Munck blev stærkt anbefalet af Dansk Sygeplejeraad, overfor hvilket hun formentlig maatte have vist, at hun bar Marskalstaven. Efter adskillige Samtaler med betydende og ansvarsbevidste Kvinder indenfor Sygeplejestanden og efter Samtaler med Frk. Munck selv, under hvilke hun aabenbarede en fin Karakter og en betydelig Personlighed, besluttede vi, der havde med denne Ansættelse at gøre, at indstille hende til Stillingen, hvilken Indstilling Borgmester Jensen beredvilligt og uden Vaklen fulgte. Det smertede os jo nok at maatte gaa udenom nogle af Kommunehospitalets dygtige, ja fremragende Sygeplejersker, hvoraf flere forøvrigt kort Tid efter overgik til betydningsfulde Stillinger indenfor Køben-

havns Hospitalsvæsen, men vi mente i dette Tilfælde, hvor det gjaldt om at indføre en ny og meget vigtig Reform, hvorved man vilde forsøge at give Sygeplejen et Fremstød, at vi gavnede Kommunen og ogsaa dennes Sygeplejersker bedst ved at ansætte Frk. Munck. Dette Synspunkt har den mellemliggende Aarrække bekræftet Rigtigheden af, og den Sygeplejerske, der vil benægte det, findes ikke.

Dansk Sygeplejeraad, som har indlagt sig saa mange Fortjenester i Retning af at skaffe Menneskeheden en god Sygepleje har ved sin mangeaarige forhenværende Formand, Fru Henny Tscherning, i en Artikel i Tidsskrift for Sygepleje i Anledning af Kommunehospitalets 50 Aars Jubilæum og Bispebjerg Hospitals Aabning bragt de Mænd en Tak, som ved Organisationen af Sygeplejen paa Bispebjerg Hospital og ved Ansættelse af Frk. Munck som Forstanderinde »har haft Blikket aabent for Tidens Krav og er kommet det i Møde«. Til denne Tak føjer Fru Tscherning følgende Udtalelse: »Om Forsøget skal lykkes og alle Parter komme til den Erkendelse, at det er Fremskridt, vil jo i væsentlig Grad afhænge af, om de Sager, som bør ses og bedømmes af kvindelige Øjne, virkelig bliver lagt i Forstanderindens Hænder«.

Nu — en Snes Aar efter at den nævnte Tak er rettet til os, og nu da Frk. Muncks Livsgerning saa brat er blevet afsluttet — kan vi med Rette retournere Takken til Dansk Sygeplejeraad for den Hjælp, der blev ydet os med at finde den rette Forstanderinde. Thi dette var Frk. Munck. Hun var i Ordets bedste Betydning Forstanderinde for Sygeplejen paa Bispebjerg Hospital og for dettes Sygeplejeskole. Det er næppe for meget sagt, at hun har dannet Skole, og en smuk Tradition har hun skabt paa Hospitalet.

Undertiden har man hørt Udtalelser falde om, at Frk. Munck bibragte Eleverne for megen Teori. Jeg ved, at hun selv saa saaledes paa det, at med den rivende Udvikling, der i de senere Aar har fundet Sted indenfor Lægekunsten og Lægevidenskaben var det ganske nødvendigt, at Sygeplejerskerne fulgte med Udviklingen og fik bibragt den fornødne Forstaaelse af Lægens Gerning og Metoder, thi derved blev Sygeplejersken sat bedst i Stand til at være Lægens gode Hjælper. Og mon hun her har set forkert?

Som Medarbejder var Frk. Munck ideal. Hun var klar og loyal til det yderste, og hun var ansporende og livfuld. Vore

»Mandagsreferater« var for mig ofte en Oplevelse; hun forebragte Sagerne paa en egen aaben, ærlig og forfriskende Maade. Naar jeg nu tænker tilbage paa de mange Aar, hvor vi har virket sammen, slaar det mig, at jeg ikke kan mindes noget Tilfælde, hvor hun har ønsket noget af Betydning for sig selv — det skulde da lige være et lille Stykke Have beliggende ved Sygeplejerskebygningen, og hvor hun kunde trække sig tilbage i Fred og Ensomhed en Gang imellem; jeg tvivler om, at det blev mange Gange, hun fik Tid til at trække sig tilbage i sin Have. Altid var det andres Sag, hun talte, og Glæden var stor, naar hun kunde bringe de Paagældende et godt Resultat. Maatte jeg ved enkelte Lejligheder af principielle, økonomiske eller andre Grunde gaa hende imod, bøjede hun sig loyalt for mit Standpunkt. Der kunde vel nok da undertiden komme et alvorligt Anstrøg over hendes Ansigt, men Bitterhed mærkede jeg aldrig; hvis den har været til Stede, er jeg overbevist om, at den er forsvundet igen, inden Solen er gaaet ned. Retskaffen og retsindig var hun i al sin Færd, fuldtud en Pryd for sin Stand og for det Hospital, som hun gav sine Kræfter og sin Kærlighed.

Dybt vil Frk. Munck blive savnet, men hendes Minde vil blive holdt højt i Ære.«

Det gik altsaa hedt til ved det før omtalte Møde, og det maa ikke have været behageligt for Frk. Munck, som var til Stede, at høre paa de mange hvasse Angreb — til Dels af personlig Art — hvad dog ogsaa en af Mødedeltagerne gjorde opmærksom paa. Men da hun omsider fik Ordet, siger en anden Mødedeltager, var det med stor Ro og Mildhed, hun begyndte: »Jeg ønsker at sige, at jeg tror ikke, at alt dette i Aften er rettet mod mig personlig, men selv om det var — hvad jeg altsaa ikke tror — saa vilde det ikke røre mig; jeg staar paa den Plads, hvor jeg staar, fordi jeg tror, at jeg skal staa der, ellers havde jeg aldrig vovet at paatage mig den ansvarsfulde og mange Gange besværlige Stilling. Der var maaske

andet, jeg hellere havde villet, men det skylder jeg ingen Regnskab for.« — — — —

Den Maade, hvorpaa hun her mødte sine Angribere, aabenbarede noget af den ranke, staalsatte Karakter, som den maatte have, der skulde faa Lykke til at skabe, hvad hun skabte paa Bispebjerg Hospital. Det synes mig, at Hospitalsdirektørens smukke Udtalelse er en Bekræftelse herpaa.

BISPEBJERG HOSPITAL

I Anledning af Kommunehospitalets 40 Aars Jubilæum og det store nye Bispebjerg Hospitals Indvielse skrev Fru Tscherning i Tidsskr. f. Sygepleje en lang Redegørelse for »sine personlige Oplevelser ved den humane Sygeplejes Indførelse paa Kommunehospitalet og dens videre Udvikling«. Fru Tscherning mener, »at i de 37 Aar, siden den nye Ordnings Indførelse, har denne vel staaet sin Prøve, men at Tiden har ændret sig og nu er moden til Reformer. — — — — Ved Indvielsen af Bispebjerg Hospital kommer Sygeplejen ind i et nyt Stadium, idet der ansættes den af mange Sygeplejersker i saa høj Grad ønskede Forstanderinde. — — — — Miss Nightingale har sagt: »A Training school without a mother is worse than children without a mother«; men man maa vel huske, at den engelske Moder ikke alene kan give Raad, men ogsaa har Bestemmelsesret. — — — Da den nye Sygepleje for 37 Aar siden indførtes paa Kommunehospitalet, var det hovedsagelig de to af Parterne i Sagen, som høstede Fordelene: Patienterne og Lægerne. Naar denne Gang de to andre Parter kommer med: Hospitalsadministrationen og Sygeplejesagen, da er Retfærdigheden sket Fyldest. Dermed hædrer man paa den smukkeste Maade Borgmester Fengers Minde — han, der ved Sygeplejens Indførelse maatte slaa af paa Idealet, ikke fordi han manglede det store Syn, men fordi han ikke kunde overvinde sine Medarbejderes Modstand.« — — — — Fru Tscherning udtaler i samme

Artikel Ønsket og Haabet om, »at alle Frk. Muncks Sygeplejersker maa hjælpe og lette hende i Arbejdet, saa at Bispebjerg Hospital maa blive det vi alle ønsker: et Mønsterhospital for hele Landet, i hvis Fodspor ogsaa de store Provinssygehuse vil gaa, saa at Resultatet vil blive Oprettelsen af gode Uddannelsessteder rundt om i Landet.«

Man vil forstaa, at det var ikke smaa Forventninger, der stilledes til Forstanderinden for Sygeplejen paa det smukke nye Hospital derude paa »Bjerget«. Alt skulde jo saa at sige skabes fra Grunden. Men naar man har læst Frk. Muncks Breve fra Amerika og ligesom fornemmet det Mod og den Energi, hun satte ind i sit Arbejde derovre, saa undres man ikke over, at der hurtigt kom Fart i den Gerning, hun nu stod i.

Der blev begyndt med ret faa Elever, som hovedsagelig overflyttedes fra Kommunehospitalet. Bispebjerg Hospital blev nemlig ikke straks taget i Brug i sin fulde Udstrækning; det var endnu ikke færdigt fra Haandværkernes Side. Det var besværlige Dage for Forstanderinden og hendes trofaste Hjælper, Frk. Johanne Høeberg, Husmoderen for Skolen. Gulvene var ikke i Stand og Dørhaandtag manglede — foruden forskellige Redskaber til Rengøring o. s. v. Det fortælles, at Charlotte Munck en Dag cyclede ind til Byen (Tagensvej var dengang ikke bebygget som nu) og vendte hjem med en Gulvskruppe over Skulderen. Men lidt efter lidt kom det Hele i Stand, alle Afdelingerne lukkedes op og Elevtilgangen øgedes stærkt. Oversygeplejerskerne kom fra andre Hospitaler, hvorfra de havde søgt Ansættelse paa Bispebjerg. Det varede ikke længe, før Elevskolen blev kendt og vurderet. Charlotte Muncks Navn havde en god Klang i vide Kredse Landet over, og Elever fra mange gode Hjem fra Skagen til Gedser søgte ind til Skolen. Men ogsaa fra de fire andre nordiske

Lande meldte de sig. Der er bleven sagt, at man helst skulde være Student for at blive antaget, men det er ikke rigtigt. Selvfølgelig ønskede Charlotte Munck, at en Elev skulde sidde inde med et vist Maal af Skolekundskaber, for at det ikke skulde blive for svært at følge den teoretiske Undervisning paa Skolen. Men paa den anden Side var hun ganske klar over, at personlige Egenskaber og naturlige Anlæg for Sygepleje betød saa meget, at der kunde komme en god Sygeplejerske ud af en Elev med mindre Foruddannelse. For Fuldstændigheds Skyld skal endnu tilføjes, at Begreber som Rang og Klasse ifølge hele Charlotte Muncks Natur og Synsmaade ikke spillede nogensomhelst Rolle, hvilket naturligvis ikke hindrede hende i at se, at en stærkere Tilgang fra de dannede Klasser vilde betyde en Højnelse af Sygeplejestanden.

Hvad betød saa denne Sygeplejeskole for Eleverne? Ja, først og fremmest vel dette, at Eleven, fra den Dag hun traadte ind, blev vejledet og undervist og i gradvis, systematisk Fremadskriden sat ind i alt, hvad en Sygeplejerske bør lære — ganske som Charlotte Munck selv var blevet uddannet paa Presbyterian Hospital. Den teoretiske Undervisning blev givet af en Instruktionssygeplejerske, af Forstanderinden, som bl. a. holdt Forelæsninger over Sygeplejens Etik, og af Læger.

Charlotte Munck havde en Gang i 1912 skrevet om Fordelene ved en Centralisation af Sygeplejen og siger: »Den, der skal planlægge Elevernes teoretiske Undervisning, bør ogsaa have Haand i Hanke med deres praktiske Uddannelse, dels gennem Demonstrationer og dels gennem Samarbejde med de ledende Sygeplejersker, hvis bestemte Opgave det er at vise Eleverne tilrette og virkelig lære dem noget. For Eleverne vil en Centralisation ogsaa betyde meget i etisk Henseende, idet de altid vil vide, hvorhen de hører, selv om de bliver flyttet fra den

ene Afdeling til den anden, hvad Udviklingen jo heldigvis har ført med sig, og de vil alle være de samme Regler underlagt, have de samme Rettigheder og Forpligtelser, lære den samme Slags Disciplin, hvilket ingenlunde er Tilfældet under de nuværende Forhold. Ganske naturligt vilde al Antagelse af Elever, deres Anbringelse og Omflytning falde ind under Forstanderinden — et Forhold, som saa vidt vi ved, allerede fuldt ud eksisterer paa Frederiksberg Hospital, og dèr virker tilfredsstillende*).

Der er ikke ringeste Tvivl om, at for Administrationen vilde denne Ordning medføre en stor Lettelse, idet der lidt efter lidt vilde kunne indføres en Ensartethed og et fast System over hele Hospitalet, som det er ganske umuligt at opnaa, hvor Styrelsen er fordelt paa mange Hænder. Denne Centrals vigtigste Opgave vilde tillige være at skaffe Overlægerne et saa veluddannet, skolet, paalideligt Personale som muligt, og i Tide at udskille dem, der ikke egner sig til at tage Arbejdet op.«

Disse Udtalelser giver et Slags Program for, hvad Charlotte Munck nu prøvede at virkeliggøre i Sygeplejeskolen paa Bispebjerg Hospital. At Begyndelsen var svær, kan der neppe være Tvivl om, naar man ved, hvor haard Modstanden havde været, da hun blev valgt til Posten. Men Charlotte Munck beklagede sig aldrig. I enkelte Stunder kunde man dog de første Aar finde hende nedtrykt og forstemt over den Mangel paa Forstaaelse for hendes Opgave, den pinlige Illoyalitet og Kritik, der fra visse Sider mødte hende. En af hendes Søstre sagde en Gang til hende: »Ja, men kunde Du nu ikke ordne det ved at være lidt »charmerende«? Du har jo dog noget af den Vare at tage af!« »Nej«, svarede

*) Det var under Søster Victorias (senere Forstanderinde f. Diakonissestiftelsen) kloge og dygtige Ledelse.

Charlotte Munck meget bestemt, »den Slags bruger *jeg* ikke!« I det Punkt lignede hun de bedste blandt Mændene; hun arbejdede for en stor Sag og søgte aldrig sit eget Gavn, men alene Sagens. Derfor gik hun lige ud og handlede kun efter sin Samvittighed. Det gik da ogsaa efterhaanden saadan, at kun de mest enøjede og vrangvillige ikke vilde forstaa hendes Karakters Renhed. Størsteparten af Medarbejderne — Læger, Sygeplejersker og Kontorpersonale — blev i Aarenes Løb hendes Venner og gode Støtter.

Og saa var der Eleverne. Sjeldent er vist en »Overordnet« blevet omfattet med større Kærlighed og Beundring end Charlotte Munck. Endnu for nylig blev det sagt: hun var som en Moder for alle paa Hospitalet og hun havde Interesse for *alle* Eleverne.

En af dem skrev efter Frk. Muncks Død: Mit første Indtryk ligger Aar tilbage. Sammen med min Familie var jeg Gæst hos Overlæge Scheel paa Bispebjerg, og vi var med ham paa Aftenstuegang. Lysene paa Orgelet var tændt og den unge Mediciner, Fred Aamundsen*), holdt Aftenandagt. Jeg var den Gang 14 Aar gammel, men uudslettelig staar i min Erindring Frøken Munck den Aften: fin og rank, den trænede, dygtige Sygeplejerske og det indtagende, kultiverede Menneske«. Samme Elev blev adskillige Aar senere antaget paa Bispebjerg Hospital, og om sin Indtrædelse paa Skolen fortsætter hun nu:

»Hvem glemmer mon det Øjeblik, da vi, efter at Viceforstanderinden Frk. Korsholm, havde vist os vore Værelser og budt os et foreløbigt Velkommen, blev ført ned i Musikstuen og stod der i de graa Prøvedragter langs alle fire Vægge med Hænderne paa Ryggen og ventede paa »Forstanderindens« Vel-

*) Fred Aamundsen døde i 1916. Fuldmægtig i Kirkeministeriet, Louis Petersen, udsendte i 1917 en smuk Skildring af hans korte Liv og Virke.

komsthilsen! Hun tog imod os med naturlig Venlighed og huskede alle vore Navne! Holdningen, Værdigheden og hele hendes Væsen indgød paa een Gang Respekt og Tillid.

Aldrig var der noget delt eller forjaget over Frk. Munck. Hun havde en herlig Evne til ikke at leve eet Sekund foran eller bagefter, men netop i selve nu'et. Hun satte sig virkelig ind i det Menneskes Situation, hun i Øjeblikket var i Samtale med, og hun havde en Evne til at lade En mærke, at hun huskede Samtalen, — vel at mærke naar det var noget, der var værd at huske, ellers ikke. Hun gav sig altid Tid eller traf Aftale om Tid, dersom hendes Elever ønskede at tale med hende, hvad enten det gjaldt Fremtiden eller det var af mere personlig Art. Hvor ofte har vi Elever ikke beundret denne Evne hos hende til at være oplagt og interesseret i alle Elever uden Forskel!

— — — — Hendes Karakter var berømt for sin Selvstændighed; hun var vant til at handle uden at spørge til højre eller venstre. Dette er sommetider blevet udlagt som en Trang til at vise sin Magt; men hvor lidt denne Forklaring passede paa hendes Karakter, ved de, som har arbejdet sammen med hende som hendes nærmeste Medhjælpere. Og vi tror ogsaa at turde sige, at vi Elever mærkede, at hendes Strenghed og Myndighed ikke udsprang af smaalig Magtsyge, men hendes Indsigt og Intelligens var de flestes overlegen, og hendes Stilling krævede Selvstændighed og Myndighed. Grunden til at hun krævede saa meget, var hendes stærke Vilje til at danne en Sygeplejerskestand efter det Ideal, der altid stod for hende: en dygtig, glad, grundig, kærlig og ubestikkelig sanddru Sygeplejerske, der var Lægerne en virkelig Hjælp, og som gennem sin stilfærdige, taktfulde Færden paa Sygestuen vandt Patienternes Tillid. — — — — Hun krævede altid mest af sig selv, og derfor kunde hun forlange saa meget, som hun gjorde, af sine Underordnede. Hendes Jernflid og Sætten sit eget private Liv til Side for Arbejdets Krav maatte vi bøje os for. — — —

En af hendes største Bekymringer var, at Eleverne ikke kunde faa hver sit Værelse. Hun forstod saa godt, at dette vilde være et stort Plus for deres Menneskeværd, — og den glemte hun ikke! — — —

Hun forstod paa en mærkelig Maade at gøre det daglige Livs Slid til en Glæde. Naar vi begyndte Dagen sammen med hende Klokken 6 ¾ i Hallen ved Morgensangen, kunde man se sig glad paa hendes energiske, oplagte Person! Naar man

mødte hende paa Terrainet paa Vej til eller fra Afdelingerne, og hun sendte en sit gode, lyse, Smil og et rask lille Nik, saa kunde man længe efter mærke det sidde og varme i et ofte træt og bekymret Sind. — — —

Saa er der een Ting, som skal fremhæves: Man hører undertiden udefra — aldrig paa Hospitalet selv: »Frøken Munck foretrækker de Sygeplejersker og Elever, der gaar til Lørdagsmøderne og »Kristelig Forening for Sygeplejersker«. Dette er saa usandt, som det kan være. fordi det ikke har nogen Rod i Virkeligheden. Hun foretrak i det Hele taget tilsyneladende ingen, hverken en bestemt Kategori eller enkelte Mennesker, naar der var Tale om Ansættelser paa Bispebjerg. Jeg tror bestemt, at hun ved saadanne Lejligheder redeligt søgte at sætte sine egne private Sympathier til Side, og med sit nøgterne Sind saa hun sagligt paa Patienternes, Hospitalets og Standens Vel.

Vi havde ved vor Elevfest en morsom Artikel i et Blad, som var lavet til Festen; den handlede om »Charlotteløg, der fortrinsvis blev hentet i Præstegaardshaver«. Hvor Forstanderinden morede sig, da den blev læst op!«

Det smukke Billede, man igennem denne lille Skildring faar af Charlotte Munck, stemmer overens med alt, hvad man ellers hørte om Skolen derude paa »Bjerget«. Efter de afsluttende Eksaminer holdtes altid en stilfuld Fest i Sygeplejerskeboligen, hvortil Elevernes nærmeste Slægt indbødes. Her talte Charlotte Munck til de unge Sygeplejersker, der nu snart skulde ud og staa paa egne Ben. Ved en af de første Eksaminer lød Ordene saaledes:

»Naar man staar ved et Maal, faar man Lyst til at se tilbage og til at se frem. Der er gaaet tre Aar, siden vi for første Gang mødtes her, og hvor kort synes nu ikke dette Tidsrum, opfyldt som det har været af travlt Arbejde og mange Pligter. De tre Aar syntes den Gang lange, nu er de svundet, men De er ikke mere de samme. De har haft Lejlighed til at se meget af Livets Alvor, megen Glæde og megen Sorg; De har haft Lejlighed til at udvikle alt, hvad der boede i Dem af Evner og Kræf-

ter. De skulde i Dag staa mere modne, mere selvopofrende, mere pligttro, mere faste og bevidste i Deres Ansvar end nogensinde før. Naar vi ser tilbage, ja, da svandt Aarene som en Drøm. Men naaede vi saa ogsaa, hvad vi havde tænkt os? Holdt vi altid fast paa Arbejdets Idé, dette at yde en Tjeneste, bevare det rette Tjenersind, eller beskyldte vi Forholdene og andre Mennesker for at tage vore Idealer fra os? Er vi i Dag klare over, at skal vi have nogen Fremtid, da maa Idéen enten være bevaret, eller ogsaa maa den atter erobres? Sygepleje uden en Idé eller Idealer er ingen Kunst, men et strengt Arbejde i Trældom.

Jeg har den Tro, at mange af Dem har bevaret noget af Idéen og har udviklet Dem sundt og godt her; adskillige af Dem har haft Vanskeligheder med at naa igennem med Helbredet, men vi har den store Glæde, at De nu kan »smile ved Maalet«. Ja, der er meget at være taknemlige og glade for, naar vi ser tilbage, meget at indrømme om, at vi kunde have gjort det langt bedre, baade fra vor Side, der skulde vise Dem Vejen, og fra Deres Side, der skulde opmuntre os til at vise Dem den rette.

Men nu ser vi fremad, og saa ønsker jeg for Dem, at De slet ikke maa tro, at De nu er *færdige,* selv om De maaske har gjort en fin Eksamen og maaske ogsaa har en god praktisk Uddannelse. Nej, nu begynder det netop. Nu kommer den Tid, hvor det, De har lært, skal bære Frugt, hvor det skal yderligere udvikles, og Deres Erfaring skal vokse. Vækst er det vigtigste, lad os aldrig tro, vi er færdige. Gud give Dem at vokse til hans Ære, til Glæde og Nytte for Mennesker og til rig Velsignelse for Dem selv.«

Hendes Taler var ofte isprængt med Spøg, som da hun en Gang mindede om, hvor varsom man burde være med at tale om Mennesker. »Det bedste er vel nok, naar

man intet godt kan sige om andre, da at være saa tavs som mulig. Man fortæller om en ung Hindu, der blev spurgt om, hvor stort Jagtbytte en Gæst hos den indiske Vicekonge havde haft. Han svarede med største Venlighed: Aah, den unge Herre skød vidunderligt, men Forsynet beskærmede naadigt Fuglene.«

Den samme Tale sluttede hun saaledes: »Vær aldrig bange for at arbejde, tak Gud hver Morgen, naar De staar op, for at De har noget at bestille, selv om det kan være vanskeligt. Og De skal se, det skal styrke Deres Karakter, gøre Dem muntre og tilfredse og give Dem en Lykkefølelse, som den dovne aldrig kan faa. Jeg vil raade Dem til at se hen til alle dem, der har arbejdet i Menneskehedens Tjeneste, baade de store og smaa Helte og Heltinder, og prøve paa at efterligne dem i Iver, Sandhed og Søgen efter de rene Kilder. Og De vil finde ud af, at De er 48 lykkelige unge Kvinder, der har en Tjeneste og er færdige og villige til at hjælpe Deres Medmennesker, for i Tjeneste er Lykke.«

En anden Gang taler hun til Eksamensholdet om, »at der er én Ting, der betinger Lykken, det er at føle sig hjemme, gøre sig til ét med det Sted, man er og har sit Arbejde. Jeg ved ikke, hvor De alle skal komme hen og faa Deres Gerning. Maaske bliver De spredt over al Jordens Kreds, men det er muligt at vænne sig til alle Omgivelser og finde noget godt ved dem. Der er en Historie om en Soldat ved Verdun, som blev spurgt, om han ikke var træt af at være i Løbegravene med Julisolen brændende paa sig. Han svarede: Jo, jeg er træt af det; men saa tænker jeg paa, at det kunde være værre endnu. Netop paa denne Tid af Aaret plejer jeg under normale Forhold at være ved Kysten med min Svigermoder. Se somme Tider kan det hjælpe at tænke paa, at det kunde være meget værre.«

Hun slutter sin Tale med at citere en gammel Biskops

Bøn, der lød saaledes: »Herre, fri os fra en sovende Samvittighed, fra at sløves i Følelsen af, hvad der er vor Pligt, fra tankeløs Tilsidesættelse af andre, fra at sætte Idealet lavt, naar vi tænker paa vor Stands Forpligtelser, og fra al Halvhjærtethed i vor Gerning.«

Charlotte Munck i den Liggestol, Sygeplejerskerne gav hende til Rekonvalescensen.

I Aaret 1918 gik den store, ondartede Influenzaepidemi henover København. Alle Hospitaler var overbelagt og Bispebjerg fik sin rigelige Del af meget syge Patienter. Læger og Sygeplejersker sled Nat og Dag for at redde saa mange af dem som muligt. Efterhaanden blev 62 Sygeplejersker og Elever selv Patienter, og der maatte indkaldes Ekstrahjælp. Charlotte Munck ledede med stor Ro og Dygtighed Sygeplejestaben; hvor det kneb, og naar der var Fare paa Færde, var hun altid

rede ved Dag og ved Nat med Raad og Daad. En Læge, som i den Tid var ansat paa Hospitalet, skrev efter hendes Død: »Den, der under den store Influenzaepidemi saa hende lede sin store, udmattede og forvaagede Sygeplejestab, opmuntrende, tilskyndende med sit lysende Blik og kloge Raad, utrættelig og allestedsnærværende, ved, hvad hun var værd. Man kom uvilkaarlig til at tænke, at *Florence Nightingale's* Titel: »The lady in chief« ogsaa passede paa Frk. Munck«.

Aaret efter, i Maj 1919, blev Charlotte Munck syg og maatte underkaste sig en stor og alvorlig Operation. I flere Uger svævede hun mellem Liv og Død, og der var Ængstelse og Sorg mellem Sygeplejerskerne og i hendes nærmeste Kreds. Hun selv bar denne Lidelsens Tid med den Sjælens Ro og Fred, som hun i Aarenes Løb havde vundet. Omsider sejrede Livet og lidt efter lidt vendte Kræfterne tilbage. Det tog dog hele Sommeren, før der atter kunde blive Tale om at genoptage Arbejdet. Under sin Rekonvalescens skriver hun til Sekretæren i D. S. R. og takker for Breve. Saa føjer hun til: »Min Sygdomstid har jeg næsten glemt, undtagen al den Rigdom og Kærlighed, den gav mig. Nu haaber jeg inderligt, at jeg maa have lært det, som var Meningen med denne tunge Tid, saa mit Liv kan bære Frugt. Det er jo en stor Erfaring at gøre at være saa syg og mærke Guds og Menneskers Kærlighed.«

ORGANISATIONSARBEJDE

Charlotte Muncks Virksomhed paa Bispebjerg, i Skolen og paa Hospitalet, var efterhaanden blevet kendt og værdsat i videre og videre Kredse, ikke blot herhjemme, men ogsaa i de 4 andre nordiske Lande, ja, indenfor den internationale Sygeplejerskesammenslutning, og det kan ikke undre nogen, at man ønskede at drage sig hendes overlegne Dygtighed og Indsigt til Nytte for Standens forskellige Virkefelter. Dette medførte selvfølgelig øget Arbejde og Ansvar, men det er sikkert blevet forstaaet gennem denne Skildring af hendes Liv, at Charlotte Munck aldrig skaanede sig selv eller holdt sig tilbage, hvor man kaldte paa hendes Bistand. Allerede i 1912 var hun paa Opfordring gaaet ind som Formand for »Kristelig Forening for Sygeplejersker«, og man følte altid, at Arbejdet og Møderne i denne Kreds var hende baade til Berigelse og Opmuntring i Livets ansvarsfulde og krævende Opgaver.

Sammen med ligesindede Kolleger indbød hun Hospitalernes Gangpiger til faste Møder med Højtlæsning, Foredrag, Sang og Kaffe. Begyndelsen gjordes allerede paa Afd. H. paa Rigshospitalet, og hendes 1. Assistent, Petrine Eriksen, senere Fru Kjær, død som Missionær i Sudan, skrev efter Charlotte Muncks Død om disse Sammenkomster, der altid forløb smukt og godt —, Frk. Munck ledede dem sædvanlig selv og udredede nok ogsaa alle Udgifterne. Iøvrigt var hun i mange Aar og til sin Død i Bestyrelsen for Østerlandsmissionen.

Efter først at have siddet i Dansk Sygeplejeraads Repræsentantskab, blev hun valgt ind i Bestyrelsen og i Marts 1920 rejste hun som Delegeret for D. S. R. til Amerika, hvor den første internationale Sygeplejekongres efter Verdenskrigen holdtes i Byen Atlanta i Georgia. I sin Beretning til Tidsskrift f. Sygepleje udtaler hun sin Skuffelse over, at det »internationale« i Virkeligheden spillede en meget ringe Rolle. Krigen er ikke kommet tilstrækkeligt paa Afstand og der herskede endnu stærk Bitterhed Nationerne imellem. Derimod er hun i høj Grad imponeret af den store Dygtighed og Værdighed, hvormed Møderne blev ledet. Der var Præcision og Orden, og de ledende Kvinder var ualmindelig gode Talere, klare og koncise, og de fleste af dem med udmærkede Evner til at lede en Diskussion. De amerikanske Kvinder har i deres Skoler og ved Universiteterne rig Lejlighed til at uddanne disse Evner og faar ligefrem Undervisning i »parlamentarisk Lov«, og Resultaterne er smukke. Løsnet i Amerika for Tiden synes at være »education«, skriver hun, — at faa saa megen Teori som muligt bragt ind i Uddannelsen. Alle Uddannelsessteder og Universiteter er overfyldte. Nuvel, siger de amerikanske Kvinder, vi maa gøre vore Sygeplejerskeskoler saa tiltalende som muligt; vi maa tiltrække de bedste Kræfter ved at give dem en virkelig »education«, ikke alene en praktisk, opslidende Uddannelse, men ogsaa alle de Hjælpemidler, som den teoretiske Undervisning kan give. Vi maa sørge for, at de faar kortere Arbejdstid, saa deres legemlige Kræfter kan slaa til, og vi maa befri dem for en Del af det Rutinearbejde, som ikke har virkelig Betydning for Uddannelsen, naar det først er lært, men som kræves af Eleverne for Hospitalets Skyld.

Charlotte Munck mener, at de stræber lidt for langt mod den teoretiske Side og derved sætter noget til af

den praktiske. Lige stik modsat af vort System, der kun gaar ud paa det praktiske og næsten helt glemmer, hvilken Støtte god Undervisning er for det praktiske Arbejde. De smaa Forsøg, vi hidtil har gjort her i Danmark paa at skabe Sygeplejerskeskole, kan i Sandhed udvides stærkt, uden at man behøver at være bange for at komme for langt til den teoretiske Side, skriver hun. Endnu ser vi jo mange Steder Sygeplejersker blive uddannet uden at faa den mindste virkelige Undervisning.

Ved Aabningsmødet aflagde Charlotte Munck Beretning om den Kamp, der fra Dansk Sygeplejeraads Side var ført for den 3aarige Uddannelse, og hvorledes det netop nu denne Vinter var lykkedes at indsende et Lovforslag til Rigsdagen om Statsanerkendelse af den fuldt uddannede Sygeplejerske.

Det er interessant at læse hendes Bemærkning om, at den Gren af Sygeplejen, som næsten optager den uddannede amerikanske Sygeplejerske mest nu efter Krigen, er alt hvad der har med socialt Arbejde at gøre. I denne Retning har Udviklingen taget en mægtig Fart, og det store Land med de kæmpemæssige Byer og alskens Problemer har god Brug for Hjælpere.

Et meget lærerigt Foredrag blev holdt af Miss Annie Goodrich, vistnok Amerikas populæreste Sygeplejerske. Hun er et fint og yndigt Menneske, skriver Charlotte Munck, berømt som offentlig Taler og den bedste Forkæmper for Sygeplejerskernes Sag i enhver Retning. Hun er tynd og forslidt af at have kæmpet for bedre Kaar, kortere Arbejdstid og fyldigere Uddannelse for de kommende Slægter, og der er i hende en Inspiration og Ild, som varmer og lyser, men som fortærer hende selv. Hun har været forskellige Hospitalers dygtige, organiserende Forstanderinde og er nu en af Hovedlederne ved et af de mærkeligste og interessanteste Steder i New York: »Henry Street Settlement«, hvorfra der

udgaar de mest forskelligartede Virksomheder. Hendes Foredrag gav en levende Skildring af Samarbejdet mellem Sygeplejerskeskoler, en Distriktssygeplejeforening og et »College« i New York.

Charlotte Munck besøger paa Hjemrejsen Henry Street og skriver:

»Settlementets« Historie er et fuldstændigt Æventyr. For 27 Aar siden begyndte to unge Piger, der havde faaet Sygeplejerskeuddannelse, et Arbejde blandt de fattigste i New York. Anledningen var næsten tilfældig, idet en lille Pige havde bedt »nurse« om at gaa med hjem til hendes Moder, der var syg. De Forhold, hun fandt ved dette Besøg, virkede saa stærkt paa hende, at hun sammen med Veninden bestemte at sætte alle Kræfter ind paa at hjælpe sine Medmennesker og tillige oplyse Samfundet om, hvilke Livsvilkaar der fandtes i den store By. Denne tilsyneladende saa betydningsløse Begivenhed var i Sandhed Frøet til en vidunderlig Virksomhed, som den Dag i Dag forgrener sig over hele New York.

For det første er der foruden Distriktssygeplejen, der udgaar fra Henry Street, oprettet 12 andre Centrer rundt om i New York, hvorfra ca. 180 Sygeplejersker daglig gaar deres Gang blandt de syge. Sygeplejerskerne bor sammen, der findes een »Supervisor« for hvert Distrikt, der fordeler Arbejdet, og Elever fra forskellige Hospitaler faar her et Kursus i social Forsorg.

Selve Settlementet bestaar af en hel Række Huse i Henry Street, som efterhaanden er blevet købt for at udvide Virksomheden. Og her findes saa noget for enhver Smag og for enhver Alder, man synes, at det er et Hjem, der omfatter sine Børn fra Vuggen til Graven.

I »Moderhuset« bor mellem 40 og 50 ældre og yngre Kvinder og Mænd; det er dem, der bærer hele Virksomheden. Nogle af dem er lønnede og yder hele deres Ar-

bejdskraft, andre har Stillinger, som optager deres Dag, men saa giver de delvis deres Aften. I de forskellige Huse er der indrettet Lokaler til Børnehave, Klubber af alle Slags, Værksteder, Gymnastiksal, Systuer etc., etc. Her vrimler det dels om Dagen og navnlig om Aftenen med Mennesker i alle Aldre, som søger Oplysning eller morer sig paa en god Maade. En mere vrimlende Befolkning end i Henry Street Kvarteret kan man daarligt tænke sig, navnlig er Jøder, indvandrede fra alle mulige Lande, fremherskende. Børnehavens Børn var en Samling smaa Skønheder med deres krøllede Haar og mørke Øjne.

Settlementets vigtigste Opgave er at gøre Tilværelsen lys for Børnene og give dem en god »Start« i Livet. Der er Mennesker, der udelukkende beskæftiger sig med at finde ud af, hvad Drenge og Piger egner sig og duer til, og give dem Raad og Hjælp til at komme frem. — — En stor Rolle spiller ogsaa Fornøjelserne. For at trække dem bort fra de daarlige, gives der dem gode under smukke og tiltalende Former. — — — Lige i Nærheden ejer Settlementet endogsaa et Teater for levende Billeder. — — —

Ude pa Landet har Settlementet fem Gaarde, hvor der om Sommeren er en ustandselig Strøm af betalende og ikke-betalende Gæster — en Kilde til Sundhed og Glæde for alle de mange Børn.«

Der kunde være meget andet at fortælle fra Charlotte Muncks Oplevelser ved Atlanta-Kongressen, men det vil føre for vidt. Hendes Evne til at skelne mellem Væsentligt og Uvæsentligt viser sig bestandig; hun kunde se, hvad der passede i et stort Land, men ikke egnede sig for et lille, og drog samtidig Gavn af alt, hvad der var at lære.

Det var en Forfriskelse og Glæde for hende, at hun blev indkvarteret derovre sammen med Friherreinde

Mannerheim, som i de kommende Aar blev hendes meget gode Ven.

I Løbet af Sommeren 1920 tog Fru Tscherning Initiativet til et nærmere Samarbejde mellem de 4 nordiske Lande. Der blev sendt Indbydelser ud til et »Nordisk Fællesmøde for Sygeplejersker«, og Mødet fandt Sted i København i Dagene fra 6.—9. September. Hoveddiskussionsemnerne skulde være »Uddannelsesspørgsmaal«, »Den 8-Timers Arbejdsdag«, »De ideelle Krav i Sygeplejen«, »Løn- og Pensionsvilkaar«, »Samarbejde mellem de nordiske Lande«. I Tidsskrift f. Sygepl. stod følgende Hilsen til Gæsterne: »Danske Sygeplejerskers samlede Skare hilser i Dag vore finske, norske og svenske Søstre i stor Glæde over, at det er lykkedes os at stævne til Fællesmøde og i stor Forventning om rigt Udbytte af vort Samvær.

Det er en Glæde, at saa mange vilde foretage den lange Rejse hertil, og det varsler om, at der er god Jordbund for Samarbejde.

I disse Dage bliver der føjet et nyt Kapitel til den nordiske Sygeplejes Historie, maatte det blive indholdsrigt og inspirerende, saa det for os alle bliver til Fremgang i alt, hvad sandt og godt og dygtigt er.

Selv om vort Formaal ikke er store Resolutioner og mægtig samlet Optræden, saa er der en uendelig Styrkefølelse i dette, at vi er en samlet Stand, der stræber efter de samme Maal. Vi er ikke kommet sammen alene for at drøfte vore Kaar og den professionelle Standard; men vi er kommet sammen for at lære hverandre at kende og derigennem lære at tjene Gud og Mennesker bedre, — maatte det lykkes for os!«

Mødet holdtes i Rigsdagens Fællessal og Deltagerne fyldte Salen til sidste Plads. Denne første »nordiske Sammenkomst« af Sygeplejersker forløb i enhver Hen-

seende smukt og bragte saa stort Udbytte, at det vedtoges paa Mødets sidste Dag at afholde en nordisk Kongres hvert 3die Aar.

Helsingfors blev udset til Mødested for den første Kongres, som holdtes i Juni 1921, og her konstituerede »Sygeplejerskers Samarbejde i Norden« (som det officielle Navn blev) sig med Charlotte Munck som Formand, 1ste Viceformand: Søster Bergljot Larsson, Norge, 2den Viceformand: Friherreinde Mannerheim, Finland. Hermed indlededes den Række inspirerende og frugtbare Sammenkomster mellem Nordens Sygeplejersker, som er saa velkendte blandt alle Medlemmer af Standen. Charlotte Munck forblev Formand til sin Død.

Om Friherreinde Mannerheim, en Søster til Finlands berømte Frihedshelt, General Mannerheim, skal her fortælles lidt, da hun stod Charlotte Munck meget nær i disse Aar og til sin Død 9. Januar 1928. Hun var uddannet paa St. Thomas' Hospital i London, og Florence Nightingale gav hende, da hun rejste hjem, en Pengesum med til Støtte ved Oprettelsen af en Sygeplejeskole i Finland. Sygeplejeforeningen i Finland stiftedes 1898, og Sofie Mannerheim blev dens kaarne Formand og var saaledes den første Formand i Norden. »Dansk Sygeplejeraad« stiftedes et Par Aar senere — de andre nordiske Foreninger endnu senere. Den finske Forenings første store Indsats var Oprettelsen af en fuldt moderne Sygeplejerskeskole med en, dengang her i Norden helt ukendt, *Forskole*. Paa dette Punkt var Finland Foregangslandet. Indenfor den moderne Sygeplejebevægelse staar Friherreinde Mannerheim som den, der holdt fast ved alt, hvad der var godt af det gamle, mens hun anerkendte alt det gode, som kunde findes i det nye. Hun ønskede, at al Udvikling og Uddannelse maatte bidrage

til at understrege Kaldet og berige Personligheden. Hun blev efter Verdenskrigen valgt til Præsident for den internationale Røde Kors Liga, i hvis Bestyrelse ogsaa Charlotte Munck sad. Ligaens Hovedkvarter var i Paris, hvor Friherreinde Mannerheim maatte opholde sig i 1—2 Aar. Charlotte Munck foretog flere Rejser derned — altid forcerede paa Grund af det hjemlige Arbejde.

Friherreinde Sofie Mannerheim.

I 1924 blev Charlotte Munck valgt til Næstformand i »Dansk Sygeplejeraad«, en Post, som stillede ret store Krav paa Grund af Foreningens stærke Vækst og stadige nye Opgaver. I disse Aar gjaldt det jo om bestandig at vinde nyt Land ind for Sygeplejerskerne og forbedre deres Kaar under de forskellige Arbejdsgrene. Fru

Tscherning var den vaagne Formand, som aldrig hvilede paa indvundne Laurbær, men altid hastede frem mod nye Maal til Gavn for Standen.

I Juli 1925 skulde der være international Kongres i Helsingfors, da Friherreinde Mannerheim var blevet valgt til Præsident. Fru Tscherning følte sig ikke stærk nok til at deltage, hvilket var saa meget mere beklageligt, som hun ved den Lejlighed udnævntes til Æresmedlem af Finlands Sygeplejeforening.

Charlotte Munck maatte da repræsentere »Dansk Sygeplejeraad«. Det blev en overordentlig vellykket og smuk Kongres med stor Deltagelse af Sygeplejersker fra Jordens vide Kreds. Friherreinde Mannerheim havde tilrettelagt og ledede Kongressen med fremragende Dygtighed og der herskede den hjerteligste Stemning. Om de mange Møder skal her ikke fortælles, men som Eksempel paa den Lethed Charlotte Munck havde ved hurtigt at forme sine Tanker, endog paa et fremmed Sprog (hun talte paa Engelsk), skal den Tale gengives, som hun nærmest blev tvunget til at holde ved den afsluttende Festmiddag i Brunnshuset. Der var fem officielle Taler fra de fem Verdensdele: *Miss Wu* fra Asien, *Miss Moore* fra Australien, *Miss Noyes* fra Amerika, *Miss Alexander* fra Afrika og *Charlotte Munck* fra Evropa.

Hendes Tale formede sig saaledes: »Det er med den mest ydmygende Følelse af egen Utilstrækkelighed, at jeg her tager Ordet paa Evropas Vegne, og dog er det mig en stor Glæde til alle Verdens Lande at bringe en Hilsen fra denne Del af Jorden. Jeg har stillet mig selv det Spørgsmaal: hvad har vi her i Evropa, som har været af stor Værdi for samtlige fem Verdensdele, og som vil vedblive at være lige værdifuldt, naar engang alt det, som først blev givet til Evropa, i lige Grad vil være at finde paa selv fjerne Steder i andre Verdens-

dele? Og videre: hvad har Sygeplejegerningen, saaledes som den er øvet her i Evropa, at byde de andre Verdensdele?

Jeg har ikke været i Stand til at finde noget eller nogen, som i den Sammenhæng kan nævnes, undtagen *Florence Nightingale*. Men er hun ikke ogsaa vel værd at nævne, og kan vi høre hendes Navn for ofte, naar Sygeplejersker kommer sammen for at drøfte og føre videre frem den Gerning, som er os alle saa dyrebar? En af Dagene her under Mødet fortalte Miss Breay, i mange Aar det internationale Sygeplejeraads kyndige og samvittighedsfulde Kasserer, nu Æresmedlem af Foreningen, om en Herre i England, som havde talt om Florence Nightingale angaaende et Forslag om at rejse et Mindesmærke til hendes Ære. »Det er«, sagde han, »nødvendigt at gøre det snart. Folk glemmer meget hastigt«. Igaar var der en Mand, som da Talen faldt paa Florence Nightingale, spurgte mig, hvem hun var: »Havde hun ikke noget at gøre med et Fyrskib«? Vi brast i Latter ved disse Ord, men senere fandt jeg ud af, at Manden havde Ret. Hun *havde* noget at gøre med et Fyrskib. Hun har løftet sin berømte Lampe ikke blot over Afdeling efter Afdeling i Hospitalerne paa Krim, men hævet den og ladet den skinne over Sygeplejestanden i den hele Verden.

Hvis vi er kommet til Finland ad Søvejen, har vi alle haft Lejlighed til at skønne, hvor absolut nødvendige Fyrskib og Fyrtaarn er, om Skibet skal naa sit Maal. Saa lad os da nu vende vort Blik til det vidunderlige Fyrskib, som af Florence Nightingale lagdes ud i denne store Verden for Sygeplejens Gerning. Vi er klare over de Farer, der omgiver os fra alle Sider, naar de store Dampere eller de smaa Skibe, Sygeplejerskerne samlet i større eller mindre Grupper, stræber at finde deres Vej, idet de forsøger at vinde frem gennem Storm og Mørke,

gennem Vanskeligheder og Hindringer. Hvad Hjælp er det, vi spejder efter, naar Bølgerne rejser sig og Stormen raser? *Det er Florence Nightingale's Lys, det er hendes Aand, vi trænger til: Uddannelse, Forstaaelse af vort Kald og af menneskelig Nød, en videreraekkende Opfattelse af vore Pligter og Villighed til at give sig selv.* — — — —

Og saa til Slut: *I Sygeplejersker af den ganske Verden,* vil I nu alle med mig vende Eder mod Finland og sige det til hver enkelt, at vi har haft en vidunderlig Tid heroppe, og at vi vil give hinanden det Løfte i kommende Dage at staa sammen Side om Side, idet vi bevarer samme Maal og spejder frem og aldrig taber af Syne »*Damen med Lampen*«, Sygeplejens sande og hellige Aand.«

Fru Tscherning havde i mange Aar syslet med Tanken om at faa skaffet til Veje en Lærebog for Sygeplejersker, saaat Undervisningen af Elever kunde foregaa paa ensartet Vis over hele Landet. Tanken fik omsider Form i 1926, da »Lærebog og Haandbog i Sygepleje« udsendtes under Redaktion af Charlotte Munck og Overlæge Frode Rydgaard. At den var velkommen som et meget tiltrængt Hjælpemiddel ved Undervisningen af Sygeplejersker, fremgaar af, at den hurtig blev udsolgt, og allerede i 1927 maatte Forfatterne udsende 2. omarbejdede Udgave. At Charlotte Munck havde lagt et stort Arbejde i dette Foretagende, siger sig selv.

I Aaret 1927 trak Fru Tscherning sig tilbage fra Formandsstillingen i Dansk Sygeplejeraad, træt og skrøbelig, men med et stort, smukt og nyttigt Dagværk bag sig til Sygeplejerskernes Gavn. Hun havde i flere Aar arbejdet trofast og udholdende for at faa gennemført Planen om et eget Hus for Sygeplejerskerne og 5. Dec.

1930 havde hun den Glæde at kunne nedlægge Grundstenen til den imponerende Borg paa Tagensvej.

At Charlotte Munck maatte blive Fru Tschernings Efterfølger som Formand for »Dansk Sygeplejeraad«, derom herskede der vist ikke den ringeste Tvivl indenfor Standen. Hun gik da ogsaa med vanlig Energi og Ro ind i denne Virksomhed. Overfor sin gode Ven og Medarbejder, Frk. V. Jessen, som fra 1913 havde været D. S. R.'s Sekretær, udtalte hun Gang paa Gang, at hendes Arbejde indenfor Dansk Sygeplejeraad kun kunde været det »at bygge videre paa den Grund, som Fru Tscherning havde lagt«. Hun mente i sin Beskedenhed, at alt det grundlæggende *var* gjort, føjer Frk. Jessen til.

Der blev imidlertid Opgaver nok indenfor Foreningen for Charlotte Munck. Blandt andet benyttede hun bestandig Medlemsmøder, hvor unge nyuddannede Sygeplejersker skulde optages i Foreningen, til at indprente dem Sygeplejens Krav og Opgavens Storhed. Den 27. Oktober 1928 talte hun f. Eks. saaledes: »Naar jeg som i Aften staar overfor en hel Skare Unge, der er kommet sammen for at modtage det Emblem, der er den danske Sygeplejerskestands Fællesmærke og Fællesanerkendelse, saa vilde jeg saa gerne give Dem nogle gode Ord med paa Vejen fremad. Manende og opmuntrende Ord, som kunde blive Dem til lidt Hjælp i Deres Gerning.

Jeg vil da citere, hvad en kendt tysk Pædagog, Professor *Friedrich Wilh. Foerster,* har sagt om selve vort Fag, Sygeplejen. Han siger blandt andet: »En af Aand og Personlighed præget Sygepleje er den smukkeste Gerning, et Menneske kan øve, fordi man i den har Brug for alle Menneskets fineste og højeste Evner. Hospitalerne er de Universiteter, hvor man kan lære at trøste og at glemme sig selv helt. Og den Personlighedens Vækst ud over det menneskelige, som den forblindede

haaber at vinde ved kun at hævde sit *Selv,* hvor findes den, hvis ikke hos dem, der øver Barmhjertighed i søvnløse Nætter.«

Maaske De vil finde, det er store Ord om den i Sandhed højst realistiske Gerning at pleje Syge. Og maaske De ogsaa vil finde, at det er for store Ord om den Udvikling, der foregaar med et Menneske under Uddannelsen og under det daglige Arbejde i Hospitalet. Men jeg vil vende det om til et Spørgsmaal: Skulde det ikke være saadan, at alt det fineste og højeste i os Mennesker skulde kunne udvikles under et Arbejde for andre? ikke et ensformigt og sløvende Arbejde, men et Arbejde i interesseret *Tjeneste* for Ens Medmennesker og for deres Velfærd. Men saa kommer det an paa, om vi er villige til at stille os selv saadan til Tjeneste, at vort Arbejde kan blive præget af Aand og Personlighed, det vil sige af Kærlighed og Sandhed, — kun derved vinder vi mere, end vi selv forstaar, fordi saa faar vort Arbejde Evighedspræget paa sig, og vi kan hæve os over det lave.

Vi ønsker fra de ældre Sygeplejerskers Side at se en ny Hær rykke frem, besjælet af Mod og Iver, af Kærlighed til Arbejdet, af Tro paa Fremtiden og af Trang til at glemme sig selv.

Husk, at Kampen for alt sandt og rent og godt bliver stadig sværere i denne Verden; glem ikke, at jo større Kamp og Fare desto bedre maa Vaabnene slibes. Glem ikke at øse af de bedste, reneste Kilder til Vederkvægelse under Livets Strid, og glem ikke, at Sejren er vis, saa sandt som Gud velsigner hver ærlig, uselvisk Indsats i Hans Tjeneste.«

Udviklingen i Lægevidenskaben gik med rivende Fart fremad, og deraf maatte uvægerlig følge større Krav til Sygeplejerskernes Uddannelse, større Ansvar og et

hurtigere Tempo, som sled paa deres Kræfter. Det gjaldt om at være aarvaagen og fremsynet for at Standen kunde følge med og bevare sin Standard, og intet laa Charlotte Munck fjernere end at gaa ind i et Arbejde som Topfigur, hvormeget der end i Forvejen hvilede paa hende.

Hun søgte da 2—3 Gange Orlov fra sit Arbejde i Kommunens Tjeneste paa Bispebjerg og benyttede denne Orlov til i et Par Uger ad Gangen at berejse Landet og besøge Hospitaler og Sygehuse. Her forhandlede hun med Sygeplejersker, Sygehusbestyrelser og Amtsraad. Hendes Maal var at opnaa kortere Arbejdstid, bedre Boliger og bedre Løn og Pension for Sygeplejerskerne. Endelig — og det var ikke det mindst vigtige — søgte hun at udvirke, at der paa Sygehusene blev ansat flere uddannede Sygeplejersker og færre Elever, baade for Standens, og især for Patienternes Skyld.

En Opgave, som ogsaa laa hende stærkt paa Sinde, var gennem Samtaler med Sygeplejerskerne at forklare dem Nødvendigheden af at indmelde sig i Alderdomskassen. Det var travle Arbejdsdage, og Charlotte Munck vendte altid træt hjem fra disse Rejser.

Intet kan være mere fejlagtigt end den Mening, man undertiden har hørt udtale, at Charlotte Munck ikke skulde have haft Blik for Betydningen af det materielle Grundlag for Sygeplejerskens Stilling og Arbejde. Der er neppe noget af de Problemer, som siden hen har været fremme indenfor Sygeplejens Verden, som ikke Fru Tscherning og senere Charlotte Munck har set og arbejdet for at løse.

Ved en »Nordisk Kongres« i Oslo 1923 var *Island* repræsenteret og blev optaget som det femte Medlem i »Sygeplejerskers Samarbejde i Norden«. Det faldt da naturligt, at »den yngste Søster« ønskede at være Vært-

inde ved Komitémødet, som fandt Sted i Dagene fra 13.—22. Juni 1927. Finlands, Norges, Sveriges og Danmarks Formænd og øvrige Delegerede begav sig sammen op til »Sagaøen«, og de kom ikke til at fortryde den lange Rejse trods den mindre blide Sejlads.

Charlotte Munck skriver i sin Beretning om Mødet, at det fra først til sidst var en uforglemmelig, begivenhedsrig Tur, der langt overgik Forventningerne. De islandske Kammerater havde tilrettelagt et storslaaet Program, og det blev gennemført med en Præcision og Elegance, som gjorde den unge islandske Forening stor Ære. Island var paa det Tidspunkt i Færd med at opføre et Landshospital, der skulde danne Rammen om al Uddannelse af Læger, Jordemødre og Sygeplejersker; det ventedes færdigt i 1930. Den nordiske Komité blev indbudt til at bese det under Ledelse af Arkitekten og Hospitalskomitéen. Bagefter havde det eneste kvindelige Altingsmedlem, Frk. Bjarnason, der var Formand for Indsamlingskomitéen til Landshospitalet, indbudt til et Møde hos sig. Dèr blev Tegningerne til Hospitalet gennemgaaet, og de nordiske Landes Formænd blev opfordret til at udtale sig om forskellige Spørgsmaal.

Charlotte Munck siger, at der blev Lejlighed til at faa en interessant Diskussion i Gang om Hospitalets Indretning og dets fremtidige Sygeplejeforhold.

Det er tidligere blevet nævnt, at Finland som Foregangsland oprettede den første *Forskole* for Sygeplejersker her i Norden.

I Danmark fik efterhaanden de store københavnske Hospitaler deres Forskoler, hvor Eleverne kunde faa den første elementære Undervisning, før de blev sat til Arbejde paa Sygestuerne.

Men Fru Tscherning og hendes Medarbejdere saa klart, at alt som Kravene steg i Retning af teoretisk

Uddannelse for Sygeplejerskerne, viste det sig, ikke mindst paa Provinssygehusene, saare vanskeligt for de Elever, der mødte op med en nødtørftig Folkeskoleundervisning, at følge med. Dette førte til, at Dansk Sygeplejeraad saa sig om efter et Sted, hvor man kunde oprette en Forskole for hele Landet.

Det er ikke Stedet her til at gaa i Enkeltheder, saa det skal kun bemærkes, at Testrup Højskole i Oktober 1927 aabnedes som Dansk Sygeplejeraads første Forskole. Den er beregnet paa 70 Elever, der i et halvt Aar oplæres i Sygeplejens grundlæggende Fag, mens de samtidig faar Del i almindelig Højskoleundervisning. Charlotte Munck præsiderede som Dansk Sygeplejeraads Formand ved den smukke Fest, som afholdtes paa Skolen den 4. Oktober og overværedes af en stor Skare Gæster — Hospitalsautoriteter, Læger og Sygeplejersker — og hun følte sig altid siden hen stærkt knyttet til den gamle Højskole udenfor Aarhus og til dens Ledere, Frk. Grosen og Frk. Kaae.

Skolen blev fra første Færd stærkt søgt af Elever fra hele Landet og viste sig i høj Grad nyttig. Dansk Sygeplejeraad har da ogsaa senere kunnet oprette Forskole paa to andre Højskoler, Rødkilde og Ubberup.

Saa var der det store Hus paa Tagensvej, som nu skred jevnt frem fra Dag til Dag. Ved alle Bestemmelser maatte Charlotte Munck være med, og det tog megen Tid og mange Tanker.

I Dagene fra 29. Juni—2. Juli 1931 afholdtes Bestyrelsesmøde i *International Council of nurses* i *Genève.* Bestyrelsen bestaar af Lederne i alle Sygeplejerskesammenslutninger i Verden, og Charlotte Munck deltog i Mødet som Danmarks Repræsentant. Ogsaa i denne internationale Forsamling havde hun ved sin store Dygtighed, sin Ro og Elskværdighed efterhaanden vundet alle Medlemmernes Tillid og Hengivenhed. Beviser her-

for strømmede ind til Danmark efter hendes Død. Mange vigtige Sager drøftedes og Planer lagdes for den næste internationale Kongres i 1933 i Paris-Bruxelles. Efter Mødet foretog Charlotte Munck dog sammen med

Deres Majestæter Kongen og Dronningen føres op til Sygeplejerskernes Hus af Frk. Munck.

den norske Formand, Søster Bergljot Larsson, en lille Rekreationsrejse i Schweiz.

Den sidste store Begivenhed indenfor *Dansk Sygeplejeraad*, som Charlotte Munck kom til at medvirke i, var Indvielsen af Sygeplejerskernes Hus d. 28. Maj 1932, en Begivenhed, som vist sent vil blive glemt af de mange Sygeplejersker, der overværede den. En stor Baldakin var rejst foran Huset ude i Haven og her tog deres Majestæter Kongen og Dronningen og Prinsesse Thyra

samt Husets Bestyrelse og de mange Gæster Plads. Det var et Skaar i Glæden, at Fru Tscherning paa Grund af Sygdom ikke kunde være til Stede. En forhenværende Plejemoder, Beboer af Huset, havde skrevet en smuk Kantate og efter at Indledningsversene var sunget, talte Charlotte Munck:

»Paa Dansk Sygeplejeraads og Sygeplejerskernes Hus' Vegne har jeg den Ære og Glæde at byde hjertelig Velkommen. Vi takker Deres Majestæter Kongen og Dronningen fordi Majestæterne vilde beære vor Fest med deres Nærværelse. Vi takker ogsaa Deres kongelige Højhed, Prinsesse Thyra, og alle vore Gæster for deres Nærværelse. Det er maaske dristigt af os at indbyde til denne Fest; men vi finder vor Berettigelse deri, at Sygeplejersker plejer Patienter paa vore Hospitaler og Sygehuse fra alle Slags Hjem og prøver paa at være til Hjælp for Mennesker.

Naar Standen saa har naaet et længe eftertragtet Maal, som Fuldendelsen af dette Hus er, saa vil vi gerne, at mange skal dele vor Glæde, og der skal i Dag lyde en oprigtig Tak til alle, der har hjulpet med til, at Idéen kunde føres ud i Virkeligheden.

Vi, som har haft med Tilblivelsen at gøre i de senere Aar, staar med en stor Tak til Pionererne, først og fremmest til Fru Tscherning, der her som i alt Dansk Sygeplejeraads Arbejde har været den energiske og initiativrige i de vanskelige Tider. Vi mindes ogsaa afdøde Overretssagfører Levysohns store Indsats med Taknemlighed.

Jeg hørte forleden Dag fortælle, at en ung Tysker paa en Turistbil da han saa dette Hus, udbrød: »Was ist das für ein Schloss!« Jeg haaber ikke, dette er den almindelige Opfattelse, da det i Sandhed ikke har været vor Opgave at bygge et Slot. Men en Bygning, der skal indeholde godt 200 »Hytter«, maa uvilkaarlig blive stor

og anselig, og Fordele, der kan naas i et saa stort Kompleks, vilde aldrig kunne være naaet under mindre Forhold uden langt større Bekostning.

Det har været vor Opgave at bygge et Fælleshus, hvor man ikke behøvede at føle sig ensom, men dog at sørge for, at hver enkelt i dette store Hus kunde føle sig selvstændig og være i Stand til at isolere sig efter Ønske og Smag.

Nu er Huset helt beboet og har mange Ekspektanter, og til vor store Glæde høres der om Tilfredshed fra Beboernes Side. Men det er jo ikke alene et Beboelseshus som alle andre, det er ogsaa et Hovedkvarter, et centralt Sted for en Stand, der tæller ca. 8000 Medlemmer fra hele Danmark. Her er Dansk Sygeplejeraads Kontorer, hvor det daglige Arbejde foregaar, og hvor Bestyrelse og Repræsentantskab samles til Forhandlinger. Her er ogsaa Kontorer for Alderdomskassen, som forvalter Standens opsparede Midler, og som Hendes Majestæt Dronningen er Protektrice for. Endvidere er her en Restauration, hvor ikke alene Husets Beboere, men alle har Adgang.

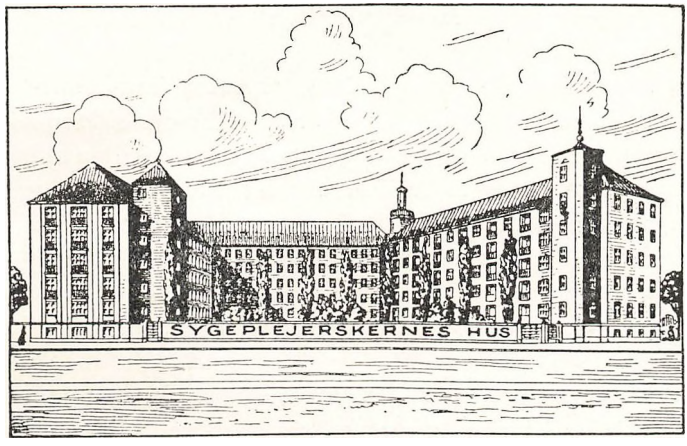
Vi har derfor ønsket, at denne Dag maatte blive en Festdag og Indvielse for Sygeplejerskernes Hus. Vi ønsker og beder om, at det maa kunne berede mange en god Livsaften efter endt Arbejde. Vi haaber, at de arbejdende Sygeplejersker her maa kunne finde Hvile og Vederkvægelse, som kan styrke dem til deres Gerning. Det er ogsaa vort Ønske, at der herfra maa kunne udgaa Impulser til at dygtiggøre den danske Sygeplejerskestand og gøre den til en god Tjener i Samfundet.«

Charlotte Munck sluttede med en Tak til Stat og Kommune og alle de mange, der paa forskellig Vis havde medvirket til Husets Rejsning og Udsmykning.

Den 25. Maj havde Kongen tildelt Formand for Dansk Sygeplejeraad, Forstanderinde for Bispebjerg Hospital,

Frøken Charlotte Munck, Fortjenstmedaillen i Guld. Hun bar den første Gang ved Indvielsen af Sygeplejerskernes Hus.

Nu stod Huset der, og alt var for saa vidt gaaet godt og smukt, men Charlotte Munck var ganske klar over,

Sygeplejerskernes Hus.

at de nye Forhold stillede nye Krav, og hun var til Tider ikke uden Bekymring for, hvorledes det Hele nu skulde udvikle sig. En af hendes Søstre vilde en Dag trøste hende og bemærkede: »Du maa da være glad, for nu *staar* Huset der jo«! hvortil Charlotte Munck svarede: »Ja, det er godt nok, men nu skal det *gaa!*« Hendes Bekymringer skyldtes vel mest Træthed.

Huset opfyldte i de kommende Aar alle Forventninger og er i Dag et godt Hjem for mange Sygeplejersker, samtidig med at det er det store Hovedkvarter for hele Standen.

SIDSTE DAGE

Neppe var de festlige Dage omkring Indvielsen og Indflytningen i det store smukke Kompleks »Sygeplejerskernes Hus« overstaaet, saa laa den næste Opgave foran Charlotte Munck: Komitémødet i »Sygeplejerskers Samarbejde i Norden«. Det fandt Sted i Lund 26.—30. Juni 1932.

Naar man læser Beretningen om Mødet, affattet af Sekretæren, Formand for den svenske Sygeplejerskeforening, Rigsdagsmedlem, Søster Bertha Wellin, Charlotte Muncks nære Ven, ser man, at Frk. Munck ledede Møder og Forhandlinger paa sin vanlige rolige, kloge og elskværdige Maade. Kun faa vidste, at hun allerede i de Dage var stærkt lidende af den Bronchitis, som snart skulde ende hendes Liv. Da Valgene til Bestyrelsen skulde foregaa, bad hun sig fritaget for Formandsposten, som hun i 11 Aar havde beklædt. Men herom vilde Forsamlingen ikke høre Tale, og meget mod hendes Ønske blev hun genvalgt for den næste 4-Aars Periode.

Saa rejste hun hjem træt og syg, og Dagen efter maatte hun gaa i Seng lidende af en alvorlig Bronchitis. Den første Uge laa hun i sit Værelse i Sygeplejerskeboligen, passet og plejet med stor Omhu og Kærlighed af Frk. Høeberg og Viceforstanderinden Frk. Korsholm. Men da Tilstanden forværredes blev hun flyttet over paa Hospitalet, hvor hendes Sygeleje, lidelsesfuldt som det var, med den haarde Kamp mod Aandenød, blev ligesom det Centrum, hvor alle Tanker, Ønsker og Haab fra

hele det store Hospital mødtes. Hun selv var rolig og mild og ganske klar til det sidste. Hendes ældste Søster har sagt, at naar man besøgte hende i de Uger, vilde hun ikke tale om sig selv, men slog stadig over i noget andet. Hun var træt og forpint af Aandenød. At hun gerne vilde have levet længere, derom nærer Søsteren ingen Tvivl; hun elskede Livet og var glad og taknemlig for sit Arbejde og for Menneskers Kærlighed og Anerkendelse. Men lige saa sikkert er det, at hun forstod, at som hun havde fordret Lydighed af sine Elever, saaledes maatte ogsaa hun uden Knurren gaa den Vej, hun nu blev ført ind paa. »Som hun havde elsket sin Gerning og sine Sygeplejersker, saaledes elskede hun dem indtil Enden«. Hun havde vist dem Vej i Livet og vilde det ogsaa i Døden. Men ikke i sin egen Kraft. »Sig til mine kære Sygeplejersker, at de skal blive gode, kærlige og dygtige Sygeplejersker«, var det Bud, hun sendte ud til dem. Med hele sin stærke Sjæl blev hun paa sin Post til det yderste, at hun kunde efterlade »et Eksempel«, og Gud hjalp hende til at være tro indtil Døden.

Torsdag den 28. Juli mellem Kl. 12 og 1 Nat sov hun stille hen.

Midt paa Gulvet i Charlotte Muncks store smukke Dagligstue i en sand Have af Sommerens skønneste Blomster havde kærlige Hænder stillet hendes Baare, da hendes Slægt og nærmeste Venner samledes med de mange Sygeplejersker fra Dansk Sygeplejeraads Bestyrelse og fra Bispebjerg Hospital Torsdag den 28. Juli Kl. 2 for at se hende for sidste Gang — smuk, og med et lille Smil om Læberne.

Efter »Til Himlene rækker din Miskundhed, Gud« talte den ældste Søster, Fru Departementschef Christiane Waage, ud fra Davids 103. Salme, de to første Vers: »Min Sjæl lov Herren, og Alt, hvad i mig er, love

hans hellige Navn! — Min Sjæl lov Herren og glem ikke alle hans Velgerninger!« Kærligt og klogt fremdrog hun Minder fra sin »lille Søsters« Liv og sluttede med at bringe en Tak fra Slægten til Charlotte Muncks gode Venner paa Bispebjerg, — dem, som i det daglige Arbejde havde været hendes gode Støtter, og dem, som nu i 3 svære Uger havde ydet hende kærlig og trofast Pleje. Endelig bragte Fru Waage, som hun havde lovet, Charlotte Muncks egen Tak til alle de mange, som hun havde staaet nær. Saa lød:

»Med Sorgen og Klagen hold Maade,
Guds Ord lad Dig trøste og raade,
Lad Hjertet i Sorgen ej synde,
Ved Døden vi Livet begynde.«

en Salme, Charlotte Munck havde holdt meget af.

Bisættelsen den 2. August fra den store Garnisonskirke blev for alle, der var til Stede, en uforglemmelig Højtid. Enhver Plads i det store Kirkerum var fyldt, og fra Hospitaler og Sygeplejersker over det hele Land var der sendt et overvældende stort og skønt Blomsterflor. Repræsentanter fra de nordiske Lande var kommet til Stede og lagde med varme og hædrende Ord smukke Blomster ved Kisten. Charlotte Muncks Broder, Provst Munck, og hendes Svoger, Provst Nordentoft, talte, og hendes Sygeplejersker bar Kisten ud af Kirken, hvorfra den førtes til Familiegraven paa Hellerup Kirkegaard.

Allerede samme Aften — af Hensyn til de tilrejsende — holdtes en Mindefest i *Kristelig Forening for Sygeplejersker,* hvor en stor Skare Sygeplejersker var samlet og der taltes mange gode Ord om Charlotte Munck. Det vilde ikke være efter hendes Ønske, om de blev gentaget her, men en enkelt Tale, som baade ved den Per-

sonlighed, som fremførte den og ved Ordenes Varme greb alle, skal dog gengives.

Søster Bertha Wellins Ord lød saaledes: »En låga, som lyst upp vår tillvaro, har slocknat. En eld, af hvilken vi alla fått värme, brinner ej mer. Et rikt människo-

Charlotte Muncks Kiste bæres ud af Sygeplejerskerne.

lif har nått sit slut genom Charlotte Muncks bortgång.

Det är så ofattbart, att hon är borta, det kännes så fattigt och tomt när vi se på den plats, hon lämnat, och därför låt oss se förbi den. låt oss stanna ej inför tomheten utan inför gåfvan.

Och så blicka vi i denna stund *tillbaka* under tacksamhet mot den Högste för allt Han gifvit oss genom detta sitt rikt benådade barn. Äfven *uppåt* vilja vi blicka, *uppåt* mot den ljusa tillvaro, där vår ven funnit

lösningen av så manga lifvets gåtor, också af den inför hvilken vi i detta nu stå spörjande: hvarför vi ej längre fingo behålla henne i ett arbete, där hon, mänskligt att se, var oumbärlig.

Dock välsignelsen i en människas gärning ligger ej i det antal år den kan räkna utan i den anda, hvari den utförts, i den trohet och skicklighet, hvarmed den fullgjorts. Genom Charlotte Munck har Danmark tillfört nutida sjukvård en af dess mest trofasta, hängifna personligheter, en af dess mest helgjutna gestalter. Att ha fått samarbeta med henne innebär för oss alla en förpliktelse. Vi ha delat rikedomen häraf, låt oss nu dela saknaden, men så att vi kunna fortsätta arbetet i den anda, hvari Charlotte Munck utförde sin gärning, i kärlek och frid.

Och så vill jag återupprepa orden från tidigare i dag: »Herren gaf och Herren tog, välsignadt vare Herrens namn.«

Kärt och välsignadt skal Charlotte Muncks minne lefva bland Sveriges sjuksköterskor, ja, bland hela Nordens.«

I *Tidsskrift for Sygepleje* skrev Søster Bertha Wellin: »När det långa sorgetåget (115 bilar blott med sjuksköterskor) drog fram genom gatorna, stoppades trafiken, och människor i dubbla led kantade vägen.

Det berättas, att någon då frågat, hvad det gällede, och att svaret lød: »en lille Sygeplejerske er død«. Det kunde likaväl ha sagts, att Nordens sjuksköterskor förlorat sin Formand, sin drottning, men det sagda var lyckligare. I sin gärning och sitt lif böjde Charlotte Munck sig för Guds vilja och hon skulle gjort så under alle förhållanden. Men nu, när »en lille Sygeplejerske« gick att möta sin Herre och Mästare, tro vi, att det skedde under tacksamhet öfver att ej behöfva återgå till lifvet och arbetet med brutna krafter.«

Til samme Tidsskrift sendte Borgmester Hedebol følgende Mindeord:

»Jeg føler mig som Hospitalsborgmester i dyb Taknemlighedsgæld til den Afdøde, som jeg har kendt gennem snart 8 Aars Samarbejde. Det er jo allerede meget at møde den virkelig stærke, selvstændige Personlighed, at se den fødte Høvdingeskikkelse paa nært Hold. Men hos Charlotte Munck fandt man samtidig en rig Hjertevarme, en vidtspændende Aand og en aldrig svigtende kvindelig Takt. Samarbejdet med hende blev altid en personlig Berigelse, hvad enten Forhandlingen drejede sig om saa store Ting, som f. Eks. Sygeplejerskernes Hus, eller de angik noget saa dagligdags som Elevernes Kommoder.

En og anden, som har arbejdet under Charlotte Munck, har maaske til Tider fundet hende streng og haard. Jeg vil da gerne aflægge det Vidnesbyrd, at hun i alle Forhold med stor Styrke traadte i Skranken for sine Underordnedes Tarv i stort og smaat. Om sig selv talte hun aldrig, og først ved Højtideligheden i Garnisons Kirke løftedes en lille Flig, saa man saa en Smule af hendes personlige Forhold til sig selv og fik bekræftet — hvad en skarp Iagttager i Forvejen vidste — at strengest var hun altid mod sit eget Jeg.

Naar Københavns Hospitaler nyder stor Yndest hos Befolkningen, da skyldes det ikke mindst Sygeplejerskernes faglige Dygtighed og menneskelige Forstaaelse. Et saa højt Standpunkt i et stort Personale naaes ikke uden aarelangt Arbejde af fremragende Ledere. Og uden at forklejne nogen, tør man her sætte Charlotte Munck paa allerførste Plads.

Baade som Organisationsleder og som Forstanderinde paa Bispebjerg har hun sat sig et Minde, der vil bevare hendes Navn i Erindring, saa længe denne By bestaar og drager Omsorg for sine Syge.«

Ogsaa fra Læger, som havde samarbejdet med hende, fra Kolleger og ikke mindst fra hendes Elever strømmede der Hilsner ind til Tidsskriftet og til hendes Familie; paa den smukkeste Maade gav de Udtryk for den Hengivenhed og Taknemlighed, de nærede overfor Charlotte Munck.

En Elev skrev til en af hendes Søstre: »Ude omkring i Landet er vi mange, der sørger over Forstanderinde, Frk. Ch. Muncks Død og er taknemlige over, at vi fik Lov at lære en saa elskelig Personlighed at kende.

Eleverne paa Kommunehospitalet kaldte os »Charlotteløg« — jeg var stolt derover, for jeg elskede hende, der havde betydet saa meget for mig i min Elevtid paa Bispebjerg Hospital.

Jeg maa fortælle en lille Oplevelse fra en Juleaften; vi kendte alle Forstanderindens »stille Stuegang«. Jeg kom ind paa Børnestuen og en lille Pige raabte: »Frøken! Dronningen har været her!« Af Børnene skal man høre Sandheden. Charlotte Munck var vor Dronning, der har været til stor Velsignelse for vor Stand.«

Og saa vil vi vende tilbage til vort Udgangspunkt: Lille Næstved Præstegaard. Mange Aar efter at Familien Munck havde forladt Præstegaarden, skrev en anonym Indsender i Næstved Tidende, da Charlotte Munck var død: »Fra hendes yngre Aar i Lille Næstved er der mange Ældre i Herlufsholm Sogn, der i Taknemlighed mindes Charlotte Munck og hendes Bestræbelser for at gøre vel mod andre. De mange gamle og svage, der levede spredt om i Sognet, — det var før Alderdomshjemmet blev bygget — besøgte hun, og det var ikke et Besøg alene. Hun puslede om dem, plejede dem efter Evne og altid med et kærligt Ord paa Læben. Disse gamle er forlængst kaldt bort. Men Frøken Muncks opofrende Gerning paa dette Sted vil huskes af mange. — — — — Charlotte Munck havde mange Venner blandt

dem, der ikke boede paa Livets Solside, og hun glemte dem ikke. Kunde det knibe en mørk Vinterdag at naa rundt til dem alle, maatte Ole Nielsen — »Præstens Ole« — spænde den sorte for Ponyvognen, for at Frøken Munck kunde naa ud til de fjernest boende i det store Sogn, ud, hvor der var Brug for en hjælpende Haand og et kærligt Ord. Paa de Stier, der førte fra Lille Næstved Præstegaard ud til disse smaa Hjem, fik der ikke Lov at gro Græs.

Der er gaaet 26 Aar siden Charlotte Munck forlod Præstegaarden i Lille Næstved for at gaa ind i en stor, betydningsfuld Gerning. Men rundt om i Herlufsholm Sogn sidder der fremdeles Mennesker, der mindes hende og hendes uegennyttige Bestræbelser for at lyse op og bringe Hjælp, hvor der trængtes baade til Lys og en kærlig Haandsrækning. Og disse Mennesker vil med mange andre bevare Charlotte Muncks Minde i taknemlig Erindring.«

Læserne vil mindes Billedet af Charlotte Munck, saaledes som hun stod overfor en kritisk Kreds — mild og rolig, men tillige i bedste Forstand overlegen. Saa talte hun, og Ordene lød: Jeg staar paa den Plads, hvor jeg staar, fordi jeg tror, at jeg skal staa der. Ellers havde jeg aldrig vovet at paatage mig den ansvarsfulde og mange Gange besværlige Stilling.« Disse Ord blev paa en mærkelig slaaende Maade Udtryk for hele hendes Liv. De, som stod hende nær, var ikke i Tvivl derom. Hendes Medarbejdere og hendes Elever saa det tydeligt. I stedse videre Kredse blev man klar over dette: Charlotte Munck var en af dem, til hvem Kaldet var udgaaet, og hun fulgte det ubetinget. Om hende kan det i Sandhed siges, at hun vilde eet.
